

περιφερειακό παρατηρητήριο
κοινωνικής ένταξης
περιφέρειας κρήτης

**Έκθεση κοινωνικών συνθηκών
στην Κρήτη την περίοδο 2021-2022.
Η δυναμική των κοινωνικών
υπηρεσιών**

Μάρτιος 2023

Ομάδα: Κατερίνα Βλασάκη, Άγγελος Λουκάκης,
Στέφανος Παπαναστασίου, Κατερίνα Κασσαπάκη

Έκθεση Κοινωνικών Συνθηκών στην Κρήτη την περίοδο 2021-2022. Η δυναμική των Κοινωνικών Υπηρεσιών.

Μάρτιος 2023

Κατερίνα Βλασάκη

Προϊσταμένη Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης & Δημόσιας Διοίκησης του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ).

Άγγελος Λουκάκης

Επιστημονικός συνεργάτης, Ακαδημαϊκός Υπότροφος, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Οικονομικό πανεπιστήμιο Αθηνών

Στέφανος Παπαναστασίου

Επίκουρος Καθηγητής Εφαρμοσμένης και Συγκριτικής Κοινωνικής Ανάλυσης στο Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, Επιστημονικός Συνεργάτης Παρατηρητηρίου.

Κατερίνα Κασσαπάκη

Κοινωνική Λειτουργός, Στέλεχος Παρατηρητηρίου.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
REGION OF CRETE

Copyright © ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

Περιφέρεια Κρήτης
Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης
Αβέρωφ 1, 71201, Ηράκλειο
Τ: +30 2813 412 442, -443
www.socialobservatory.crete.gov.gr

Σχεδιασμός (design): Dotsoft.

Η παρούσα έρευνα υλοποιήθηκε στο πλαίσιο λειτουργίας Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης στην Περιφέρεια Κρήτης και της Πράξης «Στήριξη της Λειτουργίας Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης στην Περιφέρεια Κρήτης» του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (Π.Ε.Π.) «Κρήτη 2014-2020». Το έργο χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα

1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ	5
1.1 Ανεργία	5
a. Γενική Εικόνα της Ανεργίας στην Κρήτη.....	5
b. Ανεργία ανά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο	9
1.2 Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΕΕΕ ή ΚΕΑ).....	11
1.3 Επίδομα στέγασης	15
1.4 Συμπεράσματα.....	20
2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ & ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ. ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ. Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ.	22
2.1 Η περίπτωση των Κέντρων Κοινότητας.....	22
2.2. Καταγραφή Τοπικών Αναγκών – Συμμετοχή Κοινωνικών Υπηρεσιών Τοπικής Αυτοδιοίκησης	30
a. Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου	31
b. Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου	31
c. Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου	31
2.3. Συμπεράσματα	32

1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

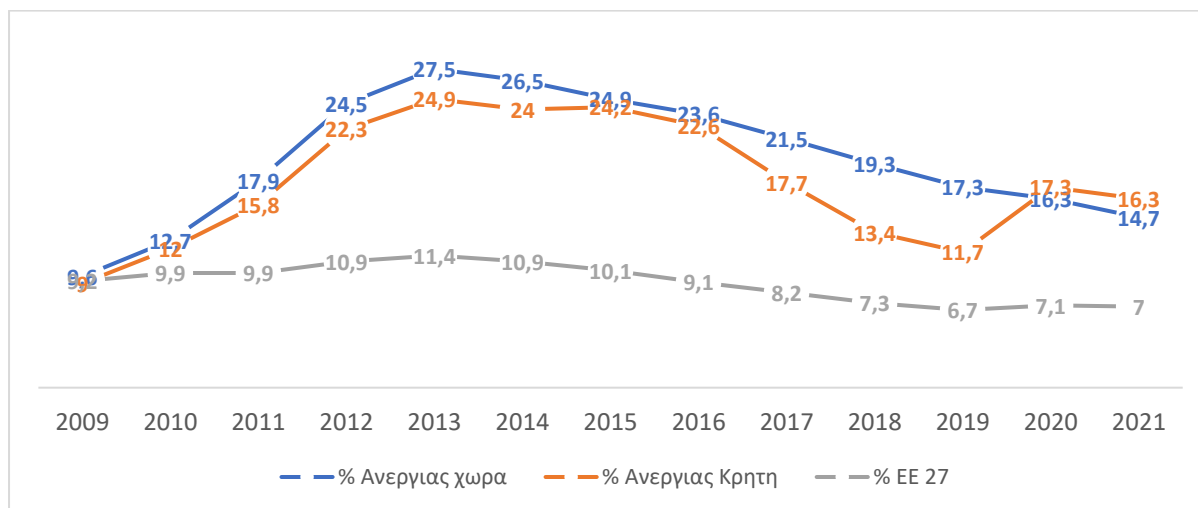
1.1 Ανεργία

α. Γενική Εικόνα της Ανεργίας στην Κρήτη

Σύμφωνα με τον ορισμό της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΕ, το ποσοστό ανεργίας εκφράζει τους ανέργους ως ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Οι άνεργοι αποτελούνται από άτομα ηλικίας 15-64 ετών που ήταν συνδυαστικά χωρίς εργασία, διαθέσιμοι για εργασία ή βρήκαν δουλειά σε περίοδο τριών μηνών. Οι απασχολούμενοι είναι άτομα ηλικίας 15-64 ετών που έκαναν δουλειά επί πληρωμή, κέρδος ή οικογενειακό όφελος για τουλάχιστον μια ώρα ή δεν ήταν στη δουλειά αλλά είχαν εργασία ή επιχείρηση από τις οποίες ήταν προσωπικά απών/απούσα.

Βάσει των προαναφερόμενων παρατηρήσεων, το ποσοστό ανεργίας στην Περιφέρεια Κρήτης σημείωσε εξαιρετικά υψηλές τιμές ιδίως τα χρόνια της οικονομικής ύφεσης και της δημοσιονομικής προσαρμογής. Παρόλα αυτά είναι σημαντικό να ειπωθεί ότι το ποσοστό ανεργίας στην Κρήτη για όλη την περίοδο είναι μικρότερο από τον Εθνικό Μέσο όρο. Στην συνέχεια παρατηρούμε ότι την περίοδο 2015-2019 η ανεργία στην Κρήτη μειώνεται με πολύ μεγαλύτερους ρυθμούς σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα (51,6% έναντι 30%). Αξιοσημείωτο όμως στοιχείο είναι ότι το ποσοστό ανεργίας αυξάνεται την περίοδο 2019 - 2021, υπερβαίνοντας για πρώτη φορά την εθνική μέση τιμή (16,3%), προφανώς λόγω της εξάπλωσης του COVID-19, της μείωσης της τουριστικής κίνησης και της απώλειας κυρίως εποχικών θέσεων εργασίας.

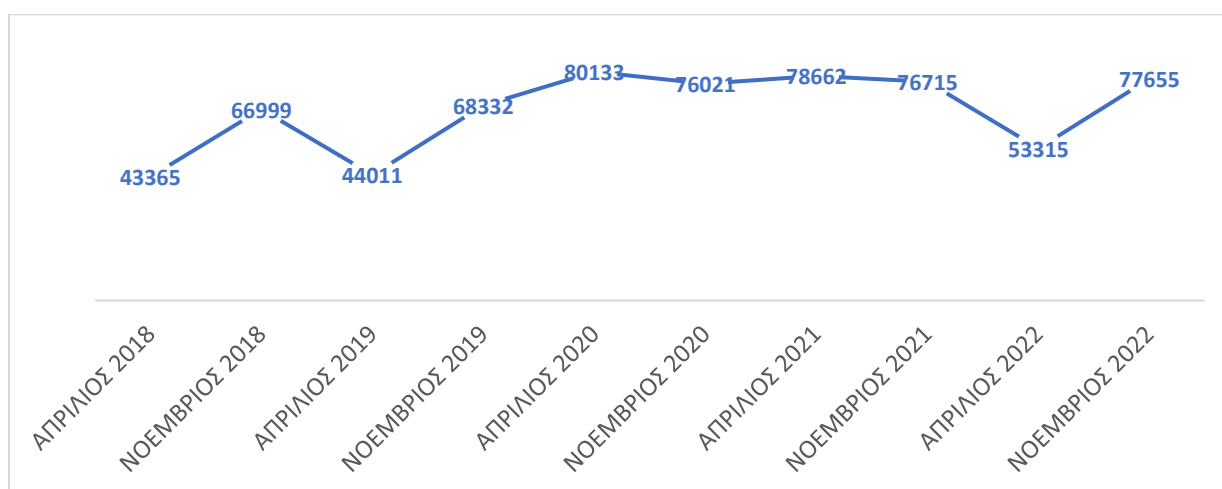
Διάγραμμα 1. 1 Ποσοστό ανεργίας σε Περιφέρεια Κρήτης, Ελλάδα και ΕΕ 27 (%)

Πηγή: Eurostat, 2023

Μελετώντας την εξέλιξη του αριθμού των εγγεγραμμένων στην ΔΥΠΑ ανέργων διαπιστώνουμε έντονες διακυμάνσεις μεταξύ τις θερινής και της χειμερινής περιόδου, γεγονός που μας επιτρέπει να συμπεράνουμε ότι η ανεργία στην Κρήτη είναι κυρίως ένα εποχιακό φαινόμενο που σχετίζεται με την απασχόληση σε επαγγέλματα που σχετίζονται είτε με τον τουρισμό είτε με την εφοδιαστική αλυσίδα εξυπηρέτησης των επιχειρήσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό. Από τα παραπάνω εύκολα εξηγείται η μικρή πτώση των εγγεγραμμένων ανέργων κατά τα χρόνια της πανδημίας αφού τα ταξίδια και ο τουρισμός επηρεάστηκαν έντονα και το ίδιο εύκολα εξηγείται η μεγάλη πτώση τον Απρίλιο 2022 όπου η τουριστική κίνηση ομαλοποιήθηκε και επέστρεψε στα επίπεδα προ COVID-19.

Διάγραμμα 1. 2 Εξέλιξη αριθμού εγγεγραμμένων ανέργων

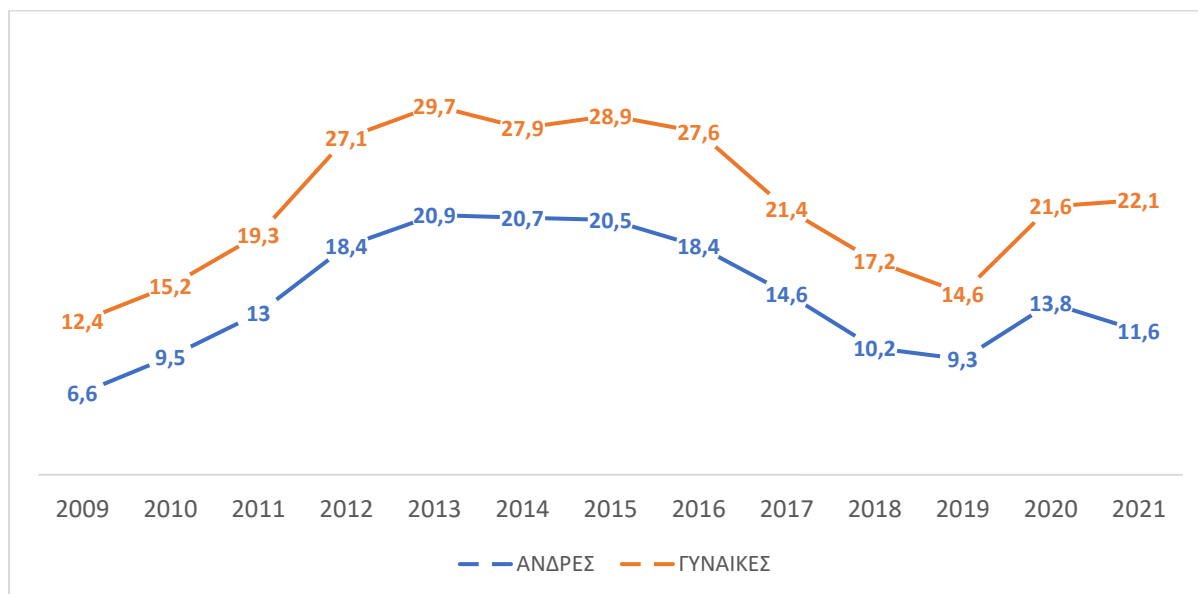

Πηγή: ΔΥΠΑ, 2023

Εστιάζοντας στον παράγοντα φύλο εύκολα καταλήγει κανείς στο συμπέρασμα ότι οι γυναίκες πλήττονται περισσότερο από τους άντρες. Το γεγονός αυτό είναι κάτι που δεν θα πρέπει να προκαλεί έκπληξη καθώς το ίδιο συμβαίνει τόσο στην Ελλάδα (σε μεγαλύτερο βαθμό) όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση (σε πολύ μικρότερο βαθμό). Αξίζει παρ' όλα αυτά να τονιστεί το γεγονός ότι οι κοινωνικό-οικονομικές αλλαγές φαίνεται να επηρεάζουν εντονότερα τις γυναίκες απ' ότι τους άντρες καθώς βλέπουμε για την περίοδο 2016-2019 ότι η ανεργία στις γυναίκες παρουσιάζει μεγαλύτερη μείωση από τους άντρες. Παράλληλα την περίοδο της πανδημίας φαίνεται πως η ανεργία στις γυναίκες αυξάνεται περισσότερο από αυτή των αντρών. Παρόλα αυτά εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι το 2021 και ενώ η οικονομία σταδιακά αρχίζει να ανακάμπτει από τις επιπτώσεις της πανδημίας, η ανεργία των γυναικών συνεχίζει να αυξάνεται σε αντίθεση με αυτή των ανδρών που μειώνεται. Το

γεγονός αυτό δείχνει τις δυσκολίες και τις αντιξοότητες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες σε σχέση με την απασχόληση.

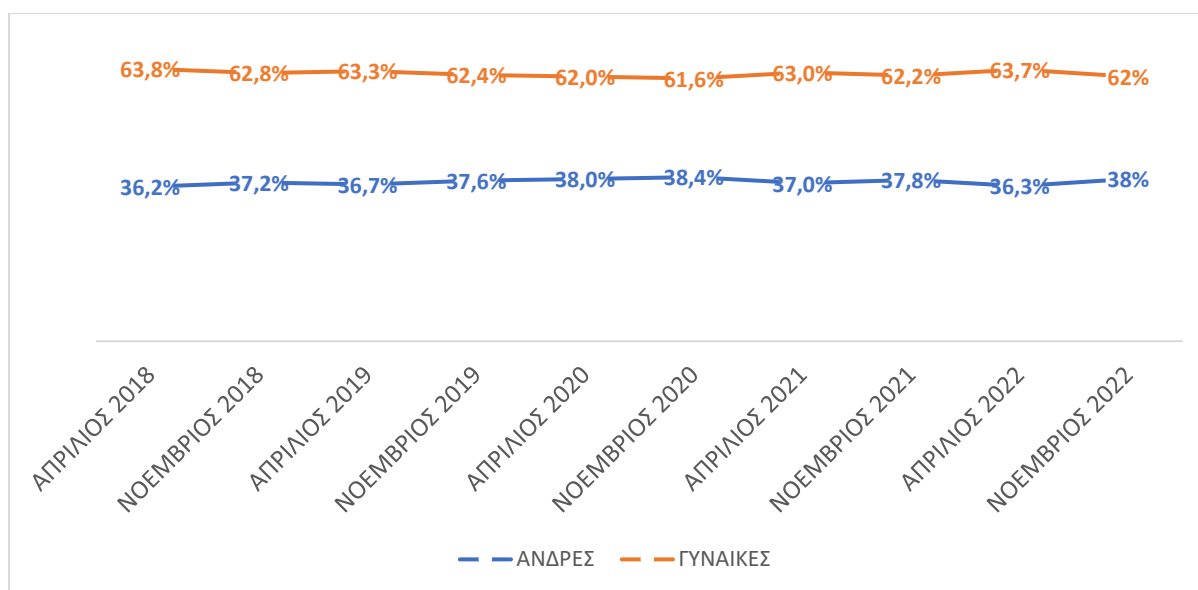
Διάγραμμα 1. 3 Ανεργία ανά φύλο διαχρονικά (%)

Πηγή: Eurostat, 2023

Παρόμοια συμπεράσματα προκύπτουν και από την διαχρονική μελέτη του αριθμού των εγγεγραμμένων ανέργων στην Περιφέρεια Κρήτης, όπου σταθερά πάνω από το 60% των εγγεγραμμένων είναι γυναίκες. Το παραπάνω εύρημα φαίνεται να είναι ένα δομικό χαρακτηριστικό για την απασχόληση στην Περιφέρεια Κρήτης και δεν φαίνεται να επηρεάζεται ιδιαίτερα από τις κρίσεις που μπορεί να ταλαιπωρούν κατά καιρούς την τοπική οικονομία.

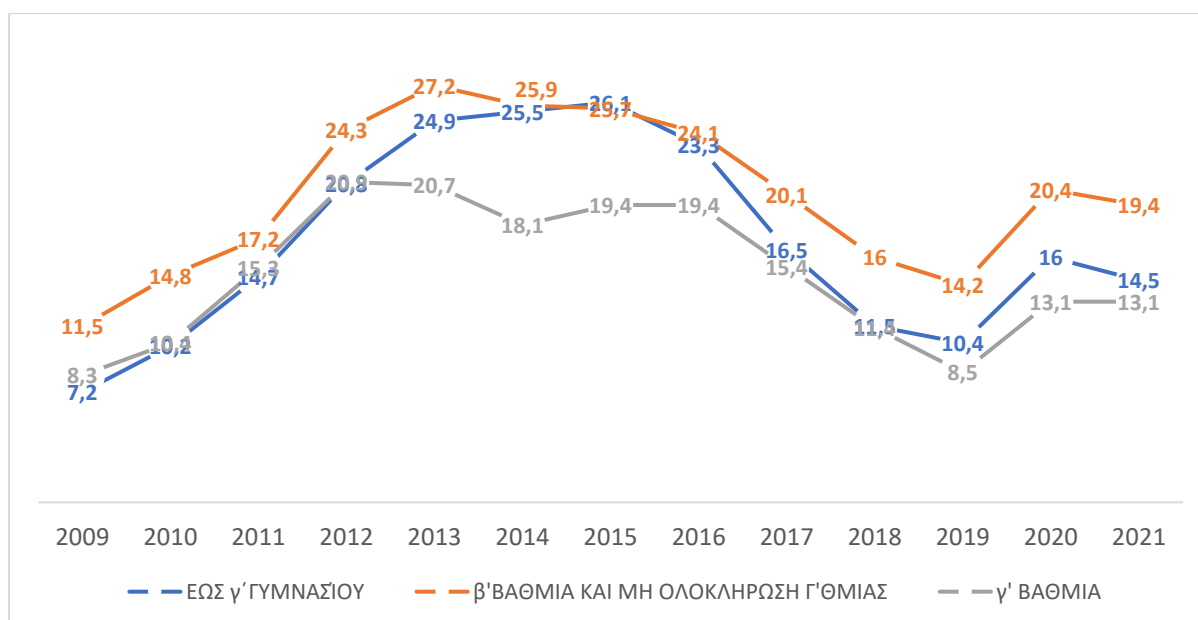
Διάγραμμα 1. 4 Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην Περιφέρεια Κρήτης ανα Φύλο

Πηγή: ΔΥΠΑ, 2023

Σε σχέση τώρα με το επίπεδο εκπαίδευσης των ανέργων από τα στοιχεία των Διαγράμματος 3.5 και 3.6 προκύπτει ότι διαχρονικά το πρόβλημα είναι εντονότερο για τους αποφοίτους Β΄θμιας εκπαίδευσης, ενώ μικρότερο πρόβλημα αντιμετωπίζουν όσοι έχουν ολοκληρώσει την Γ΄θμια εκπαίδευση. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι για το διάστημα 2020-2021 όπου η οικονομία αρχίζει σταδιακά να ανακάμπτει μετά το σοκ της πανδημίας παρατηρούμε ότι η μείωση της ανεργίας είναι αντιστρόφως ανάλογη με το εκπαιδευτικό επίπεδο. Όσο χαμηλότερο το εκπαιδευτικό επίπεδο τόσο μεγαλύτερος ο ρυθμός αύξησης της ανεργίας. Τα δεδομένα αυτά αποτελούν μια πρώτη τάση σε σχέση με την διακύμανση της ανεργίας (αριθμός εγγεγραμμένων ΔΥΠΑ) και θα χρειαστεί να επιβεβαιωθούν από τα πιο πρόσφατα δεδομένα που αφορούν το 2022 (δεν είναι ακόμα διαθέσιμα από την EUROSTAT).

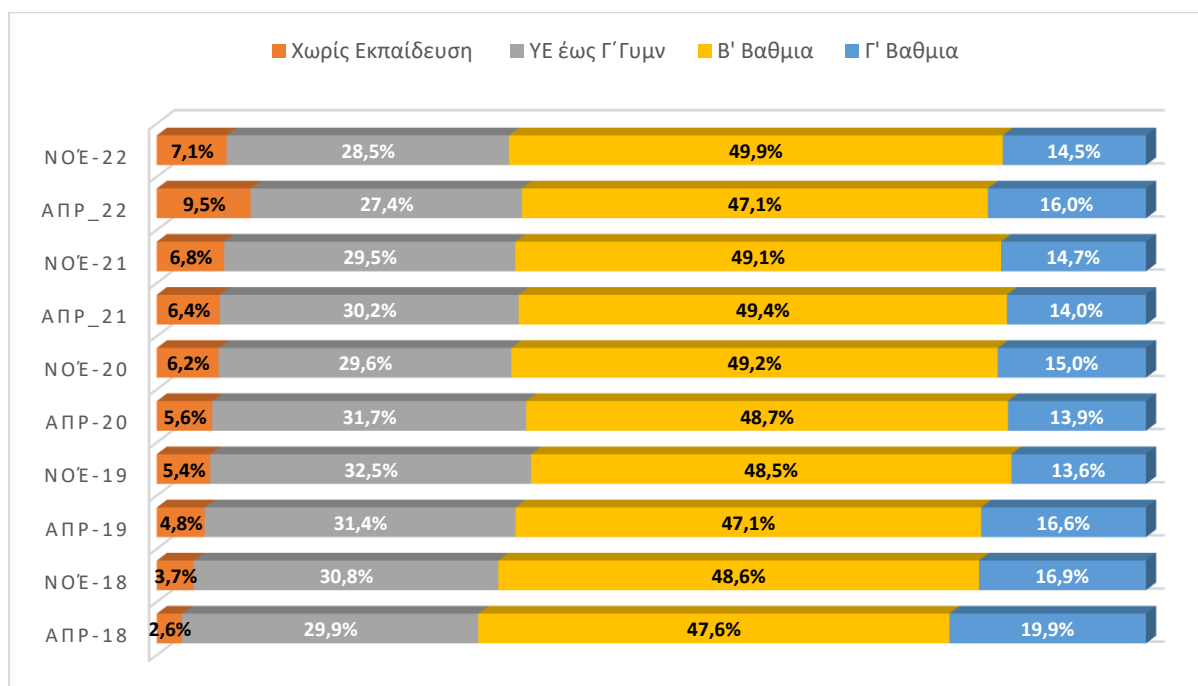
Διάγραμμα 1. 5 Ποσοστό ανεργίας ανά επίπεδο εκπαίδευσης

Πηγή: Eurostat, 2023

Διάγραμμα 1. 6 Εγγεγραμμένοι άνεργοι στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Επίπεδο Εκπαίδευσης

Πηγή: ΔΥΠΑ, 2023

b. Ανεργία ανά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο

Εστιάζοντας στη μεταβολή της ανεργίας κατά τη διετία 2021-2022, διαπιστώνεται η μείωση της ανεργίας σε όλες τις περιφερειακές ενότητες την Κρήτης εκτός από την ΠΕ Λασιθίου. Γενικά σε επίπεδο Περιφέρειας η μείωση αγγίζει το 3% με την μεγαλύτερη να καταγράφεται στην ΠΕ Ηρακλείου και την μικρότερη στην ΠΕ Χανίων.

Πίνακας 1. 1 Μεταβολή ανεργίας ανά ΠΕ για την περίοδο 2018-2022

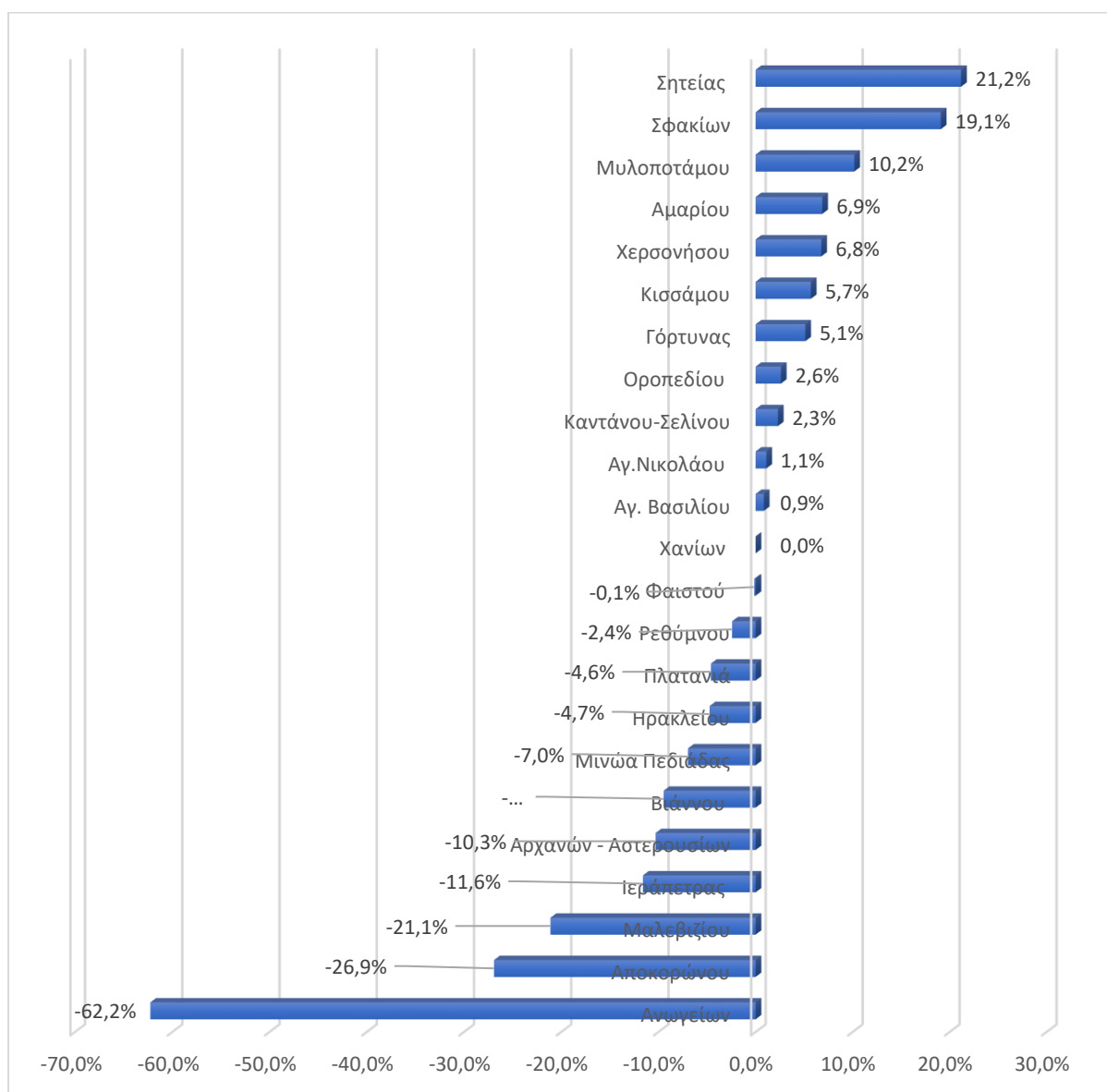
	Μεταβολή ανεργίας			
	18-19	19-20	20-21	21-22
ΠΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	4,3%	3,0%	8,1%	-4,5%
ΠΕ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	2,6%	4,0%	6,9%	1,4%
ΠΕ ΧΑΝΙΩΝ	3,4%	5,1%	9,4%	-1,3%
ΠΕ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	6,1%	4,4%	8,5%	-2,0%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	4,2%	3,8%	8,3%	-2,7%

Πηγή: ΔΥΠΑ, 2023

Σε σχέση με την μεταβολή του αριθμού των εγγεγραμμένων ανέργων ανά Δήμο στην Περιφέρεια Κρήτης, γενικά μπορούμε να πούμε ότι υπάρχουν τρία ξεχωριστά μοτίβα. Το πρώτο αφορά τους δήμους οι οποίοι φαίνεται να αξιοποιούν το γενικότερο κλίμα

οικονομικής ανάκαμψης της μετά covid-19 εποχής και να μειώνουν την ανεργία στο εσωτερικό τους όπως οι δήμοι Ανωγείων, Ηρακλείου, Ρεθύμνου, Μαλεβιζίου κ.α. Η δεύτερη ομάδα δήμων αφορά τις περιοχές όπου η ανεργία σταθεροποιείται ή παρουσιάζει ανεπαίσθητη μεταβολή όπως τους δήμους Χανίων, Φαιστού και Αγίου Βασιλείου. Η τελευταία ομάδα αποτελείται στην πλειονότητα της από μικρούς και πιο αποστερημένους δήμους όπου φαίνεται η ανεργία να αυξάνεται. Τέτοιοι δήμοι είναι οι δήμοι Σητείας, Σφακίων, Οροπεδίου κλπ.

Διάγραμμα 1. 7 Ποσοστό μεταβολής ανεργίας ανά Δήμο στην Περιφέρεια Κρήτης (2021-2022)

Πηγή: ΔΥΠΑ, 2023

1.2 Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΕΕΕ ή ΚΕΑ)

Το Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης (πλέον Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα) είναι ένα προνοιακό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και απευθύνεται σε νοικοκυριά που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα κριτήρια ένταξης του προγράμματος το ατομικό εισόδημα ανά μέλος της οικογένειας δεν μπορεί να ξεπερνά τα 200€ το μήνα. Το ατομικό ετήσιο εισόδημα είναι έως 2.400€ ετησίως. Επίσης μια τετραμελής οικογένεια για παράδειγμα, που αποτελείται από δύο ενήλικες και δύο παιδιά δεν μπορεί να έχει ετήσιο οικογενειακό εισόδημα μεγαλύτερο των 4.800€. Το πρόγραμμα βασίζεται σε τρεις πυλώνες: α) την εισοδηματική ενίσχυση, β) τη διασύνδεση με υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης, και γ) τη διασύνδεση με υπηρεσίες ενεργοποίησης που στοχεύουν στην ένταξη ή επανένταξη των δικαιούχων στην αγορά εργασίας και στην κοινωνική επανένταξη.

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα δίνεται σε περίπου 273000 ευάλωτα νοικοκυριά στην Ελλάδα. Η κρατική μέριμνα για τη διασφάλιση συνθηκών στοιχειώδους διαβίωσης μέσω ενός συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος προβλέπεται στο Άρθρο 21 του Συντάγματος. Ωστόσο, με την εισαγωγή του ΕΕΕ η προσοχή σε επίπεδο κοινωνικής προστασίας στρέφεται στους απόλυτα φτωχούς, παραγνωρίζοντας τη γενικότερη κοινωνική ευημερία της χώρας.

Σε επίπεδο Κρήτης, αν και ο αριθμός των αιτήσεων για τη χορήγηση του ΕΕΕ (ή ΚΕΑ) μειωνόταν κάθε έτος για την περίοδο πριν την πανδημία η αναστολή μεγάλου μέρους της οικονομικής δραστηριότητας και η επίδραση της πανδημίας στον τουρισμό είχαν ως συνέπεια την αύξηση τόσο του αριθμού των αιτήσεων όσο και του συνολικού αριθμού των ωφελούμενων. Αναλυτικότερα, σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης το 2020 υπήρχαν 25% λιγότερες αιτήσεις σε σχέση με το 2018, όμως την περίοδο 20-21 σημειώνεται μια αύξηση της τάξης του 25%. Σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων μεγαλύτερη αύξηση εντοπίζεται στην ΠΕ Ηρακλείου ενώ η μικρότερη στην ΠΕ Λασιθίου. Σε επίπεδο δήμων σε όλους τους δήμους της Κρήτης παρατηρείται είτε μικρότερη είτε μεγαλύτερη αύξηση.

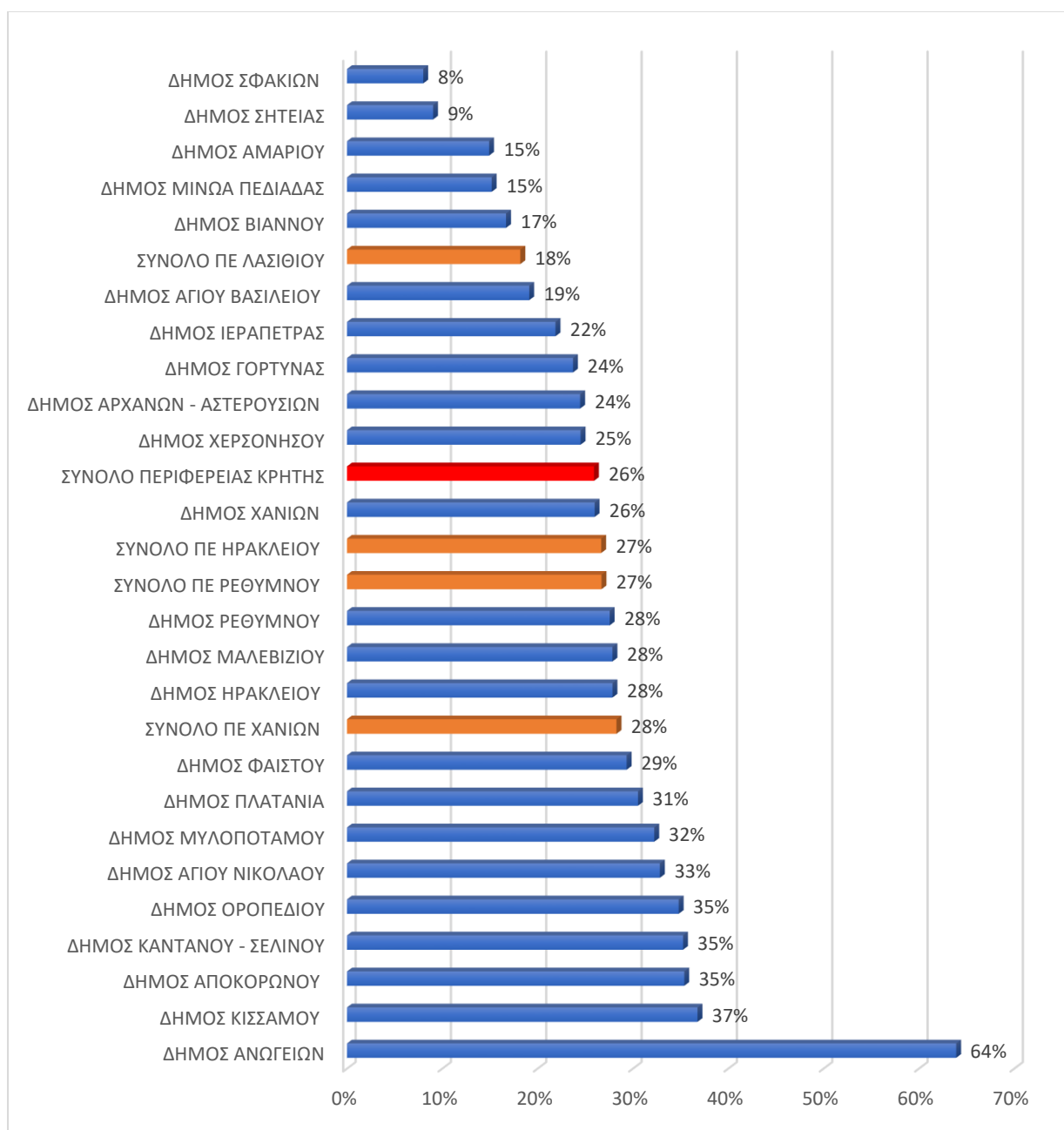
Πίνακας 1. 2 Συνολικός αριθμός αιτήσεων χορήγησης ΕΕΕ ανά δήμο (2018-2021)

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΙΤΗΣΕΩΝ ΕΕΕ ΑΝΑ ΔΗΜΟ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 2018-2021					
ΔΗΜΟΙ	2018	2019	2020	2021	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
ΔΗΜΟΣ ΑΡΧΑΝΩΝ - ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ	412	358	265	332	25%
ΔΗΜΟΣ ΒΙΑΝΝΟΥ	126	95	67	77	15%
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ	569	482	267	332	24%
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	4949	4173	2999	3819	27%
ΔΗΜΟΣ ΜΑΛΕΒΙΖΙΟΥ	430	394	358	464	29%
ΔΗΜΟΣ ΜΙΝΩΑ ΠΕΔΙΑΔΑΣ	340	353	271	305	13%
ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ	592	683	491	645	31%
ΔΗΜΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ	368	266	242	295	22%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	7785	6803	4959	6268	26%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	197	152	135	176	31%
ΔΗΜΟΣ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ	577	538	460	548	19%
ΔΗΜΟΣ ΟΡΟΠΕΔΙΟΥ	29	34	42	51	22%
ΔΗΜΟΣ ΣΗΤΕΙΑΣ	407	461	422	467	11%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	1211	1185	1058	1242	17%
ΔΗΜΟΣ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ	190	169	157	209	33%
ΔΗΜΟΣ ΚΑΝΤΑΝΟΥ - ΣΕΛΙΝΟΥ	91	63	58	75	28%
ΔΗΜΟΣ ΚΙΣΣΑΜΟΥ	156	134	119	164	38%
ΔΗΜΟΣ ΠΛΑΤΑΝΙΑ	82	93	91	113	24%
ΔΗΜΟΣ ΣΦΑΚΙΩΝ	12	14	12	14	14%
ΔΗΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	1593	1230	1050	1285	22%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ ΧΑΝΙΩΝ	2124	1702	1488	1860	25%
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ	165	161	134	166	24%
ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΙΟΥ	30	33	34	40	17%
ΔΗΜΟΣ ΑΝΩΓΕΙΩΝ	25	23	16	25	57%
ΔΗΜΟΣ ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ	78	71	50	68	36%
ΔΗΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	817	584	498	610	22%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	1115	872	732	908	24%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	12235	10563	8236	10278	25%

Πηγή: ΗΔΙΚΑ 2022

Πιο αποκαλυπτικά είναι τα δεδομένα για τον αριθμό των ωφελούμενων του ΕΕΕ, τα οποία καταδεικνύουν τις δυσχαιρείς επιπτώσεις της πανδημίας στο επίπεδο διαβίωσης των χαμηλότερων εισοδηματικά στρωμάτων τα οποία υπέφεραν περισσότερο. Η γενική εικόνα δείχνει ότι ο αριθμός των ατόμων που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας αυξήθηκε κατά 26%. Η μεγαλύτερη αύξηση εντοπίζεται στον Δήμο Ανωγείων (64%) με τους δήμους Κισσάμου, Αποκορώνου και Καντάνου-Σελίνου να ακολουθούν. Μικρότερη αύξηση φαίνεται στους δήμους Σητείας, Σφακίων και Αμαρίου η οποίοι όμως ήδη αντιμετώπιζαν έντονα ζητήματα αποστέρησης και την περίοδο πριν την πανδημία.

Διάγραμμα 1. 8 Μεταβολή συνολικού αριθμού δικαιούχων ΕΕΕ (ή ΚΕΑ) (2020-2021)

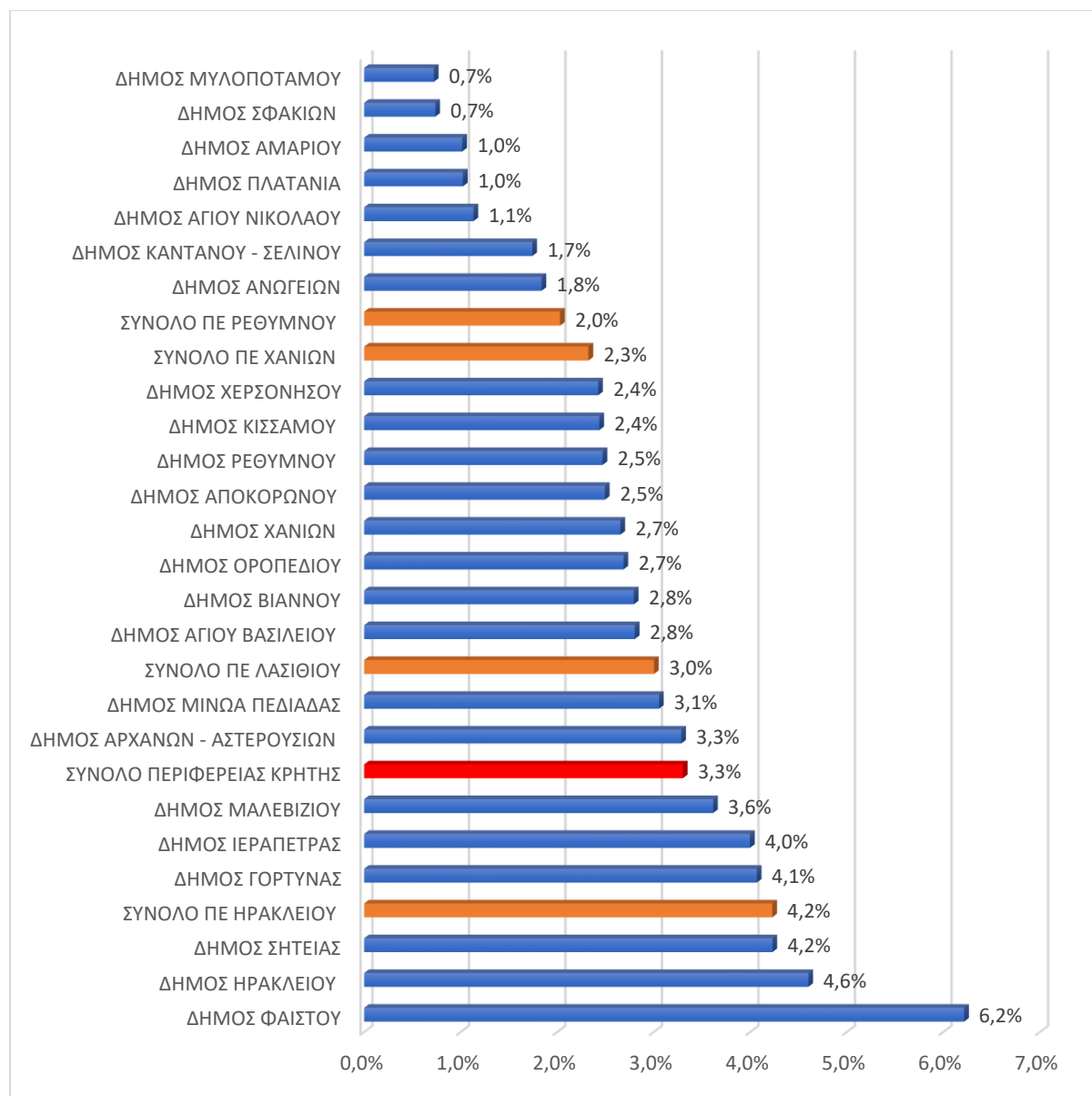
Πηγή: ΗΔΙΚΑ 2022

Μετά την τελευταία αύξηση ο συνολικός αριθμός των αιτήσεων έφτανε τις 10278 κατά το έτος 2021. Όσον αφορά τους δικαιούχους του επιδόματος του αντίστοιχου έτους, αυτοί ανέρχονταν σε 19251 (σύνολο μελών νοικοκυριών). Κατά συνέπεια, από τα στοιχεία προκύπτει (με βάση τα στοιχεία εισοδήματος και περιουσίας) αρκετά νοικοκυριά διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας. Αν λάβουμε υπόψη ότι ο συνολικός πληθυσμός στην Κρήτη ανέρχεται σε 617360 κατοίκους (απογραφή 2011) ο συνολικός αριθμός των δικαιούχων για το έτος 2021 αποτελεί περίπου το 3,1% του πληθυσμού. Το Διάγραμμα 3.9 παρακάτω

παρουσιάζει την ποσοστό του πληθυσμού της Κρήτης με βάση των απογραφή του 2021 το οποίο λαμβάνει το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα.

Σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπίζεται στην Π.Ε. Ηρακλείου (4,2%) ενώ καλύτερη είναι η κατάσταση στις Π.Ε. Ρεθύμνου (2%) και Χανίων (2,3%). Σε επίπεδο δήμων, εντονότερα βιώνουν το πρόβλημα οι κάτοικοι των δήμων Φαιστού (6,2%), Ηρακλείου (4,3%) και Σητείας (4,2%) ενώ η μικρότερη αναλογία πληθυσμού – δικαιούχων (μέλη οικογενειών) σημειώνεται στους δήμους Σφακίων και Μυλοποτάμου (0,7%).

Διάγραμμα 1. 9 Ποσοστό δικαιούχων ΕΕΕ ανά δήμο, ΠΕ και Κρήτης, για το έτος 2021 σε σχέση με τον πληθυσμό του δήμου, των ΠΕ και της Κρήτης, κατά την απογραφή του 2021

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2023, ΗΔΙΚΑ 2022

1.3 Επίδομα στέγασης

Παράλληλα με το ΕΕΕ χορηγείται και το επίδομα στέγασης σε υψηλό αριθμό νοικοκυριών. Πρόκειται για είναι προνοιακό πρόγραμμα επιδότησης ενοικίου για τα νοικοκυριά που μισθώνουν την κύρια κατοικία τους¹. Πρόκειται για παροχή με κριτήρια επιλεξιμότητας² των δικαιούχων η οποία για το έτος 2021 απευθύνεται σε 37216 κατοίκους της Κρήτης καταγράφοντας αύξηση της τάξης του 15% σε σχέση με τους δικαιούχους του 2020. Α αριθμός αυτός αντιστοιχεί περίπου στο 6,4% των κατοίκων του νησιού (αναλογικά με βάση τον πληθυσμό της Κρήτης, σύμφωνα με την απογραφή του 2021). Σε σχέση με τους δικαιούχους ανά Περιφερειακή Ενότητα μεγαλύτερη συγκέντρωση δικαιούχων εντοπίζεται στην ΠΕ Λασιθίου (8%) ενώ ακολουθούν οι ΠΕ Ρεθύμνου (6,9%), Χανίων (6,5%) και Ηρακλείου (5,8%). Σε σχέση με την κατάσταση σε επίπεδο δήμου ένα πρώτο συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι σύμφωνα με τα δεδομένα του Διαγράμματος 3.10 οι δικαιούχοι είναι περισσότεροι σε δήμους μεγάλων πόλεων σε σχέση με τους περιφερειακούς δήμους. Σημειώνεται παρόλα αυτά ότι η ανάγκη καταγράφεται σε όλους τους Δήμους. Παρατηρούμε ωστόσο ότι μεγαλύτερη συγκέντρωση σημειώνεται στους Δήμους Χανίων (11,1%) και

---

¹ ΦΕΚ 792/6-3-2019, (Αριθμ. Απόφασης: Αριθμ. Δ13οικ.10747/256), «καθορισμός όρων και προϋποθέσεων για την εφαρμογή προγράμματος Επιδόματος Στέγασης», άρθρο 1.

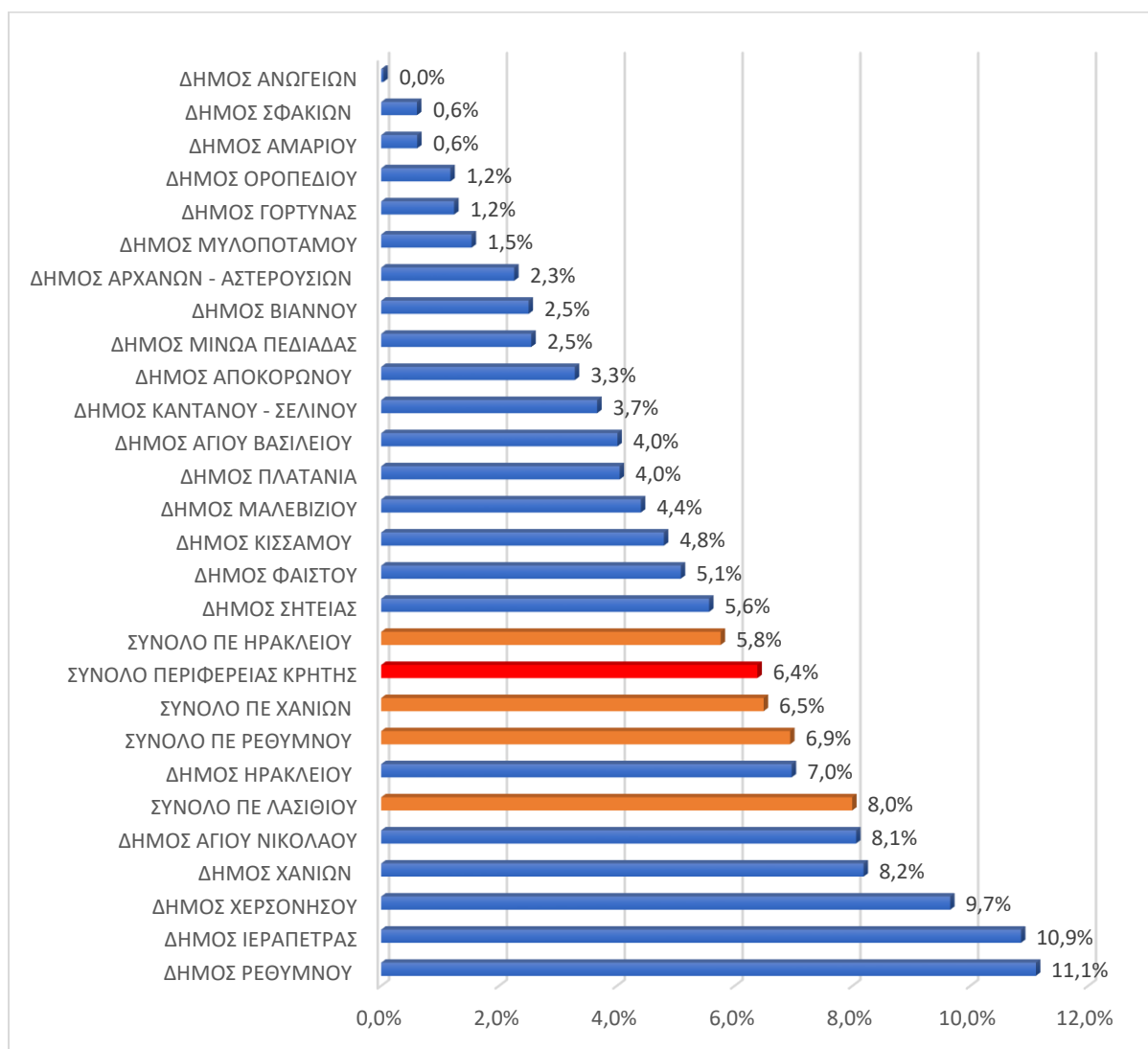
² ΦΕΚ 792/6-3-2019 (Αριθμ. Απόφασης: Αριθμ. Δ13οικ.10747/256) «καθορισμός όρων και προϋποθέσεων για την εφαρμογή προγράμματος Επιδόματος Στέγασης», άρθρο 4 «κριτήρια ένταξης στο πρόγραμμα»: Το συνολικό εισόδημα του νοικοκυριού, όπως υπολογίζεται για τους σκοπούς της ένταξης στο πρόγραμμα στέγασης, δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 7.000 ευρώ για μονοπρόσωπο νοικοκυριό, προσαυξανόμενο κατά 3.500 ευρώ για κάθε μέλος του νοικοκυριού. Στη μονογονεϊκή οικογένεια ορίζεται επιπλέον προσαύξηση 3.500 ευρώ για το πρώτο ανήλικο μέλος του νοικοκυριού. Στο νοικοκυριό με απροστάτευτο/α τέκνο/α ορίζεται επιπλέον προσαύξηση 3.500 ευρώ για κάθε απροστάτευτο τέκνο. Το συνολικό εισόδημα δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 21.000 ευρώ ετησίως, ανεξαρτήτως της σύνθεσης του νοικοκυριού. Η συνολική φορολογητέα αξία της ακίνητης περιουσίας του νοικοκυριού στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, όπως αυτή προσδιορίζεται για τον υπολογισμό του συμπληρωματικού ΕΝ.Φ.Ι.Α. με τις διατάξεις του ν. 4223/2013 (Α' 287) και προκύπτει από την τελευταία εκδοθείσα πράξη προσδιορισμού φόρου, δεν μπορεί να υπερβαίνει στο σύνολο της το ποσό των 120.000 ευρώ για το μονοπρόσωπο νοικοκυριό, προσαυξανόμενη κατά 15.000 ευρώ για κάθε πρόσθετο μέλος και έως του ποσού των 180.000 ευρώ. Το συνολικό ύψος των καταθέσεων του νοικοκυριού ή/και η τρέχουσα αξία μετοχών, ομολόγων κτλ, όπως προκύπτουν από την τελευταία εκκαθαρισμένη δήλωση φορολογίας εισοδήματος, δεν μπορεί να υπερβαίνει τα όρια του κατωτέρω πίνακα για κάθε τύπο νοικοκυριού, μέχρι και το ποσό των 21.000 ευρώ. Το συνολικό ποσό από τόκους καταθέσεων των μελών του νοικοκυριού σε όλα τα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας ή του εξωτερικού, όπως έχουν δηλωθεί στην τελευταία εκκαθαρισμένη δήλωση φορολογίας εισοδήματος (Ε1), δεν μπορεί να υπερβαίνει ετησίως το ποσό που προκύπτει από τον κατωτέρω μαθηματικό τύπο: Ετήσιος τόκος = όριο καταθέσεων για κάθε τύπο νοικοκυριού * μέσο ετήσιο καταθετικό επιτόκιο /100. Ως έτος υπολογισμού του μέσου καταθετικού επιτοκίου ορίζεται εκείνο στο οποίο αντιστοιχεί η τελευταία εκκαθαρισμένη δήλωση φορολογίας εισοδήματος. Δεν γίνονται δεκτές αιτήσεις νοικοκυριών, τα μέλη των οποίων, βάσει της τελευταίας εκκαθαρισμένης δήλωσης φορολογίας εισοδήματος:

- εμπίπτουν στις διατάξεις του φόρου πολυτελούς διαβίωσης,
- δηλώνουν δαπάνες για αμοιβές πληρωμάτων σκαφών αναψυχής,
- δηλώνουν δαπάνες άνω των χιλίων πεντακοσίων (1.500) ευρώ για δίδακτρα σε ιδιωτικά σχολεία,
- δηλώνουν δαπάνες για οικιακούς βοηθούς, οδηγούς αυτοκινήτων, δασκάλους και λοιπό προσωπικό, όπως αυτές προσδιορίζονται στους αντίστοιχους κωδικούς του εντύπου Ε1.

Ιεράπετρας (10,9%), και Χερσονήσου (97%) με τους δήμους Αγίου Νικολάου και Ηρακλείου να ακολουθούν (8,1% και 7% αντίστοιχα). Στον αντίποδα ελάχιστοι είναι αυτοί που λαμβάνουν το επίδομα στέγασης στους Δήμους Ανωγείων (μόλις 3 άτομα), Σφακίων και Αμαρίου (λιγότερο από 0,6%). Πιθανή εξήγηση της για αυτό το φαινόμενο αποτελεί η αστικότητα των δήμων, καθώς στις μεγάλες πόλεις το ποσοστό ιδιοκατοίκησης είναι αρκετά μικρότερο σε σύγκριση με τις αγροτικές περιοχές. Συνεπώς, τα μικρότερα ποσοστά χορήγησης του επιδόματος σε μια σειρά περιφερειακών δήμων δεν υποδηλώνει την απουσία ανάγκης αλλά μπορεί να εξηγηθεί βάσει άλλων παραγόντων. Το επίδομα στέγασης προσφέρει μια ρεαλιστική αποτύπωση του επιπέδου διαβίωσης των κατοίκων της Κρήτης, καθώς χορηγείται με εισοδηματικά κριτήρια που δεν εντάσσονται στην ακραία φτώχεια, όπως για παράδειγμα ότι το συνολικό ετήσιο εισόδημα για μια οικογένεια με δύο παιδιά μπορεί να φτάσει έως τις 17.500€ ή η συνολική αξία της ακίνητης περιουσίας τους να μην υπερβαίνει τα 165.000€, υποδηλώνοντας την οικονομική κατάσταση αρκετών νοικοκυριών στην Κρήτη, ιδιαίτερα στην περιφερειακή ενότητα Ηρακλείου. Το κατώτατο εισοδηματικό όριο για τη λήψη του επιδόματος στέγασης ορίζεται στα 7.000 ευρώ για το μονοπρόσωπο νοικοκυριό δηλαδή πάνω από το επίσημο όριο της φτώχειας στη χώρα όπως αυτό ορίζεται ετησίως από την ΕΛΣΤΑΤ (για το έτος 2021 το όριο φτώχειας σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ είναι 5.251 ευρώ για μονοπρόσωπα νοικοκυριά).

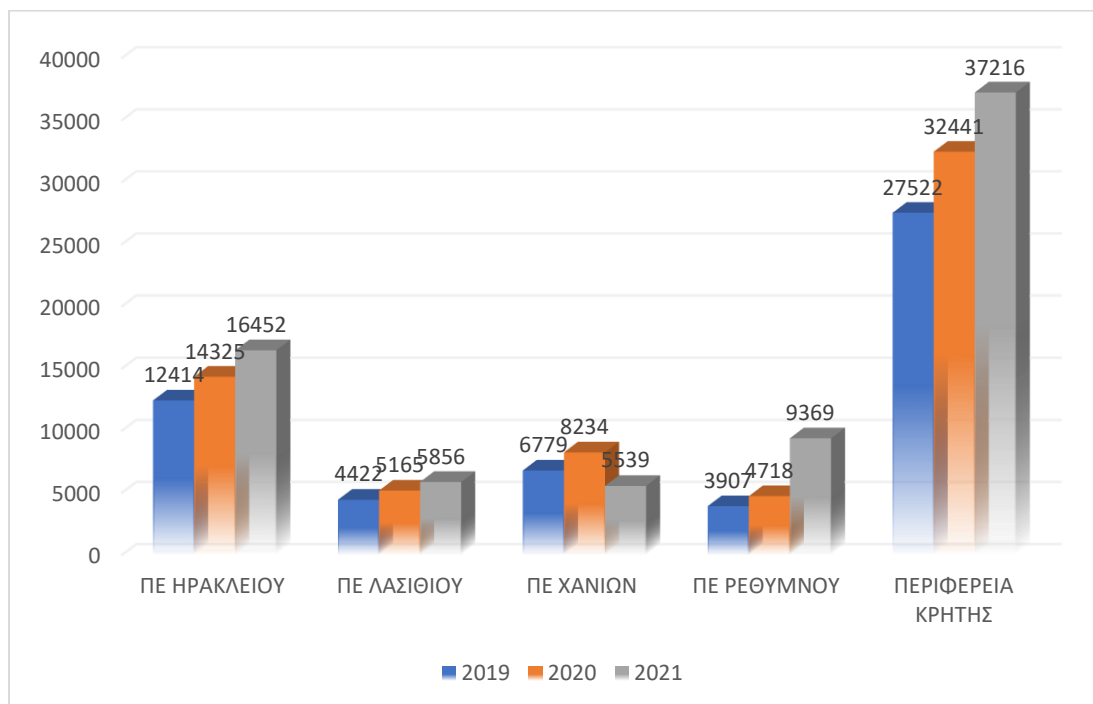

Διάγραμμα 1. 10 Αναλογία δικαιούχων επιδόματος στέγασης για το έτος 2021 ανά Δήμο και ΠΕ σε σχέση με τον πληθυσμό του δήμου και της ΠΕ σύμφωνα με την απογραφή του 2021

Πηγή: ΗΔΙΚΑ 2022, ΕΛΣΤΑΤ 2022

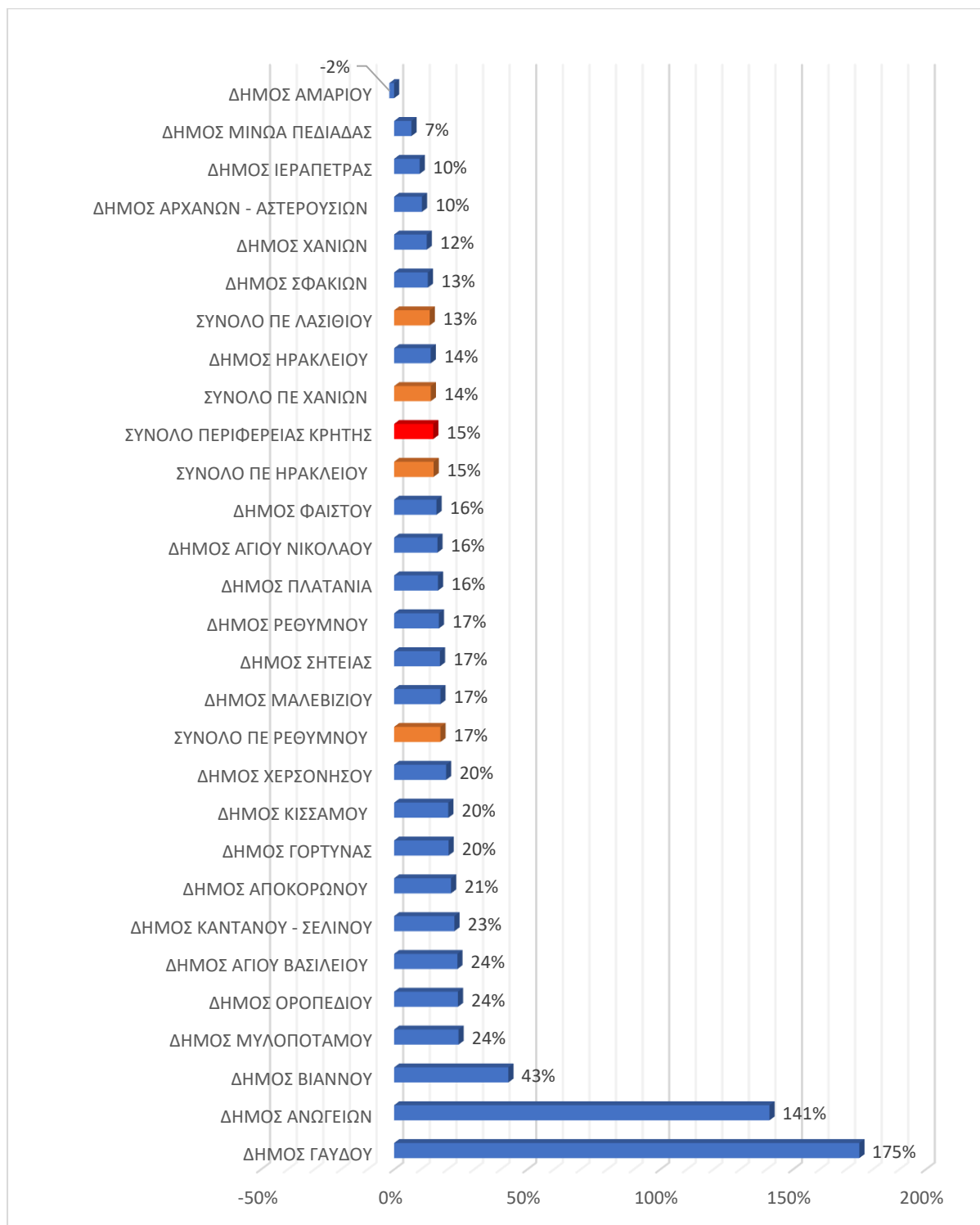
Γράφημα 1. 1 Συνολικός Αριθμός δικαιούχων επιδόματος Στέγασης (2019-2020)

Πηγή: ΗΔΙΚΑ, 2022

Η επιδείνωση της κατάστασης φτώχειας και αποστέρησης στην Κρήτη αποτυπώνεται στο παρακάτω Διάγραμμα 3.11, όπου η μέση αύξηση σε επίπεδο περιφέρειας Κρήτης είναι 15% ενώ μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται στις Π.Ε. Ρεθύμνου και Ηρακλείου (17% και 15% αντίστοιχα). Σε επίπεδο Δήμων, μόνο στο Δήμο Αμαρίου παρατηρείται μείωση του αριθμού των δικαιούχων (-2%) ενώ η μεγαλύτερη αύξηση εντοπίζεται στους δήμους Ανωγείων και Γαύδου όπου υπερδιπλασιάστηκαν οι ωφελούμενοι αλλά πρόκειται για μικρό αριθμό ωφελούμενων.

Διάγραμμα 1. 11 Μεταβολή του αριθμού των δικαιούχων Επιδόματος Στέγασης (2020-2021)

Πηγή: ΗΔΙΚΑ, 2022

1.4 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά από την ανάλυση των παραπάνω στοιχείων προκύπτει ότι η ανεργία σε καιρούς κανονικότητας η ανεργία στην Κρήτη είναι ένα εποχικό φαινόμενο που σχετίζεται άμεσα με την εργασία στον τουριστικό τομέα. Συνεπώς κατά την τουριστική περίοδο η ανεργία μειώνεται θεαματικά ενώ κατά την χειμερινή με όπου οι τουριστικές επιχειρήσεις δεν λειτουργούν αυξάνεται σημαντικά ο αριθμός των ανέργων. Αν εξαιρέσουμε τα τουριστικά επαγγέλματα και εστιάσουμε στο προφίλ των κοινών ανέργων προκύπτει ότι η ανεργία στην Κρήτη πλήττει περισσότερο τους Έλληνες σε σχέση με τους μετανάστες, τις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες και την ηλικιακή κατηγορία 30-44. Σχεδόν ίδιο είναι και το προφίλ των μακροχρόνια ανέργων με μόνη διαφοροποίηση ότι το εκπαιδευτικό επίπεδο φαίνεται να συνδέεται με την μακροχρόνια ανεργία και ειδικότερα οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Θα πρέπει επίσης να τονιστεί ότι μετά την σημαντική επίδραση της πανδημίας στην αύξηση του αριθμού των ανέργων το 2020 επέρχεται μια σημαντική μείωση – διόρθωση. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η ανεργία είναι κυρίως εποχιακή και συνδεδεμένη με τον τουρισμό, το 2022 ήταν μια αρκετά καλή χρονιά για τον τουρισμό όπου σχεδόν επανήλθε στα επίπεδα προ πανδημίας συνεπώς χρειάστηκαν περισσότεροι εργαζόμενοι γεγονός που επιφέρει την μείωση του αριθμού των ανέργων.

Σε σχέση με το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα, τα στοιχεία μας δείχνουν ότι σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης οι δικαιούχοι προ πανδημίας χρόνο με τον χρόνο μειώνονταν. Όμως οι αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας επέφεραν την υποβάθμιση του επιπέδου διαβίωσης για μεγάλο μέρος της κοινωνίας της Κρήτης. Λαμβάνοντας υπόψιν τα στοιχεία 2021, ο αριθμός των ατόμων που βιώνει την ακραία φτώχεια και αποστέρηση αυξάνεται (το επίδομα δίνεται με βάση τα δηλωθέντα εισοδήματα τα οποία εμπίπτουν στον ορισμό της ακραίας φτώχειας).

Τα στοιχεία για την χορήγηση του επιδόματος Στέγασης στην ουσία επιβεβαιώνουν τα όσα αναφέρονται παραπάνω για την αύξηση του αριθμού των νοικοκυριών που επηρεάστηκαν αρνητικά από τις επιπτώσεις της πανδημίας και που διαβιούν κάτω ή στις παρυφές των ορίων της φτώχειας. Αναλυτικότερα, σε επίπεδο Κρήτης παρουσιάζεται αύξηση των δικαιούχων επιδόματος στέγασης γεγονός το οποίο υποδηλώνει αύξηση της ανάγκης από χρόνο σε χρόνο. Παράλληλα, παρατηρείται ότι το επίδομα αυτό σχετίζεται με την αστικότητα

αφού μεγαλύτερος αριθμός δικαιούχων εμφανίζεται στις αστικές περιοχές της Κρήτης όπου η ιδιοκατοίκηση εμφανίζεται σε μικρότερα ποσοστά σε σχέση με τις αγροτικές περιοχές.

2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ & ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ. ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ. Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ.

2.1 Η περίπτωση των Κέντρων Κοινότητας

Σύμφωνα με τον κανονισμό ίδρυσης και λειτουργίας, τα Κέντρα Κοινότητας είναι δομές που σχεδιάστηκαν από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ιδρύθηκαν σε Δήμους και χρηματοδοτούνται από το ΕΣΠΑ 2014-2020. Το Κέντρο Κοινότητας είναι το πρώτο σημείο επαφής του πολίτη με την κοινωνική υπηρεσία του κάθε Δήμου. Εκεί ο πολίτης μπορεί να ενημερωθεί για όλα τα επιδόματα που δικαιούται, όλους τους φορείς, υπηρεσίες και προγράμματα που του παρέχουν κοινωνική φροντίδα οποιαδήποτε μορφής, σε επίπεδο Δήμου, Περιφέρειας ή επικράτειας.

Στο Κέντρο Κοινότητας του κάθε Δήμου μπορούν να απευθύνονται όλοι οι πολίτες της περιοχής, οι οποίοι αντιμετωπίζουν κάποιο κοινωνικό πρόβλημα οι ίδιοι ή μέλη της οικογένειάς τους (ανεργία, οικονομική αδυναμία, έλλειψη στέγης, προβλήματα διαβίωσης λόγω αναπηρίας ή γήρατος) και χρειάζονται τη συνδρομή της κράτους. Συγχρόνως, τα Κέντρα Κοινότητας παρέχουν υπηρεσίες συμβουλευτικής στήριξης σε θέματα όπως η προσέγγιση της τοπικής αγοράς για εύρεση εργασίας, η δημιουργία ευκαιριών για νέους ώστε να ξεκινήσουν την επαγγελματική τους ζωή, προβλήματα ενδοοικογενειακής βίας ή οικογενειακών δυσαρμονιών, ζητήματα νομικού χαρακτήρα, μαθησιακή στήριξη παιδιών και εφήβων, διοργάνωση τοπικών εκδηλώσεων με επιμορφωτικό, ενημερωτικό και κοινωνικό περιεχόμενο.

Στα Κέντρα Κοινότητας με παραρτήματα για Ρομά και Μετανάστες οι αντίστοιχοι πληθυσμοί μπορούν να απευθύνονται για πιο εξειδικευμένες υπηρεσίες, οι οποίες έχουν σχέση με τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν με στόχο την αναβάθμιση του βιοτικού τους επιπέδου και την πλήρη κοινωνική τους ένταξη.

Πολλά Κέντρα Κοινότητας ορεινών ή νησιωτικών Δήμων διαθέτουν και κινητή μονάδα που εξυπηρετεί τους πολίτες των πιο απομακρυσμένων περιοχών οι οποίοι δεν χρειάζεται έτσι να μετακινηθούν στην έδρα του Δήμου. Σε ότι αφορά την περίπτωση των Κέντρων

Κοινότητας στην περιφέρεια Κρήτης δυστυχώς τέτοιες μονάδες δεν έχουν αναπτυχθεί δημιουργώντας πρόβλημα προσβασιμότητας σε αρκετούς κατοίκους της υπαίθρου. Το πρόβλημα γίνεται ακόμα μεγαλύτερο αν αναλογιστεί κανείς ότι δεν έχουν όλοι οι δήμοι της Κρήτης Κέντρα Κοινότητας ή οργανωμένη Κοινωνική Υπηρεσία.

Στον Χάρτη 4.1 παρουσιάζεται η θέση των Κέντρων Κοινότητας (ροζ απεικόνιση). Με μια πρώτη προσεκτική ματιά προκύπτει ότι όλο το νότιο κομμάτι των Π.Ε. Χανίων και Ρεθύμνης δεν έχουν πρόσβαση σε Κέντρα Κοινότητας. Ομοίως πρόσβαση στα κέντρα κοινότητας στερούνται και οι κάτοικοι μικρών και ορεινών δήμων όπως οι Δήμοι Ανωγείων, Οροπεδίου και Βιάννου. Η μη ύπαρξη Κέντρων Κοινότητας σε αρκετούς Δήμους της Κρήτης δημιουργεί σημαντικά προβλήματα σε σχέση με την ενημέρωση και την πρόσβαση των πολιτών σε κοινωνικές παροχές και δικαιώματα. Παράλληλα, η έλλειψη των Κέντρων Κοινότητας προξενεί προβλήματα σε υπηρεσιακό επίπεδο καθώς και σε επίπεδο παροχής υπηρεσιών καθώς οι κάτοικοι των ανωτέρω περιοχών αναγκάζονται να απευθυνθούν σε Κέντρα Κοινότητας όμορων ή κοντινών δήμων ώστε να καλύψουν τις ανάγκες τους. Αυτό έχει ως συνέπεια να αυξάνεται ο όγκος εργασίας σε αυτά τα Κέντρα Κοινότητας με αποτέλεσμα αφενός να παρατηρούνται καθυστερήσεις στην διεκπεραίωση των υποθέσεων και αφετέρου των περιορισμό των προσφερόμενων υπηρεσιών από τα κέντρα κοινότητας τα οποία αντί για την ανάπτυξη δράσεων παρέμβασης στην κοινότητα καταλήγουν να λειτουργούν ως ΚΕΠ παροχών και επιδομάτων.

Χάρτης 2. 1 Θέση Κέντρων Κοινότητας (2021)

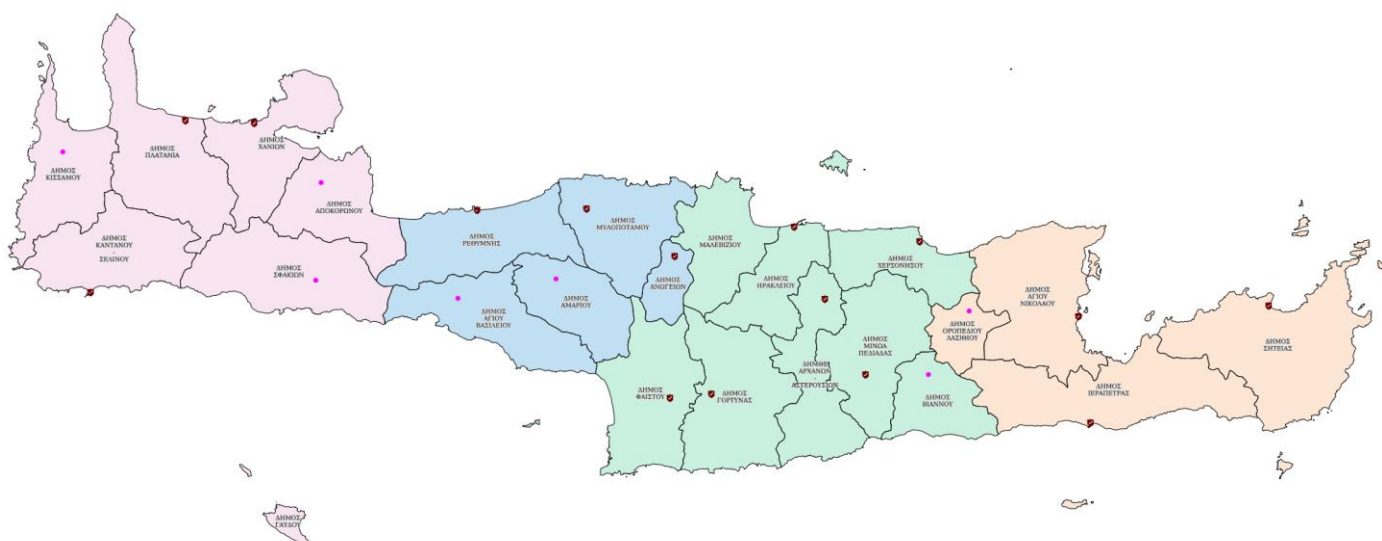

Β. Αράπογλου (Επιστ. Υπεύθυνος), Θ. Μαλούτας, Δ. Σιατίτσα, Σ. Ν. Σπυρέλλης, «Εκθεση Αποτύπωσης Υφιστάμενης Κατάστασης στην Κρήτη, Ιεράρχηση Προτεραιοτήτων, Σχεδιασμός Έρευνας», Έρευνες Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Δεκ. 2020.

Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, <https://socialobservatory.crete.gov.gr/index.php?lang=gr&com=pages&item=64>

Παρόμοια και ίσως μεγαλύτερη επιβάρυνση στα Κέντρα Κοινότητας προκύπτει και από την απουσία οργανωμένων κοινωνικών υπηρεσιών σε αρκετούς δήμους της Κρήτης όπως αυτοί παρουσιάζονται από τον παρακάτω Χάρτη (4.2), όπου με το σκούρο σύμβολο σημειώνεται η παρουσία οργανωμένης κοινωνικής υπηρεσίας, ενώ με την ροζ τελεία η απουσία της

Χάρτης 2. 2 Θέση Δήμων με οργανωμένες και μη οργανωμένες Κοινωνικές Υπηρεσίες (2021)

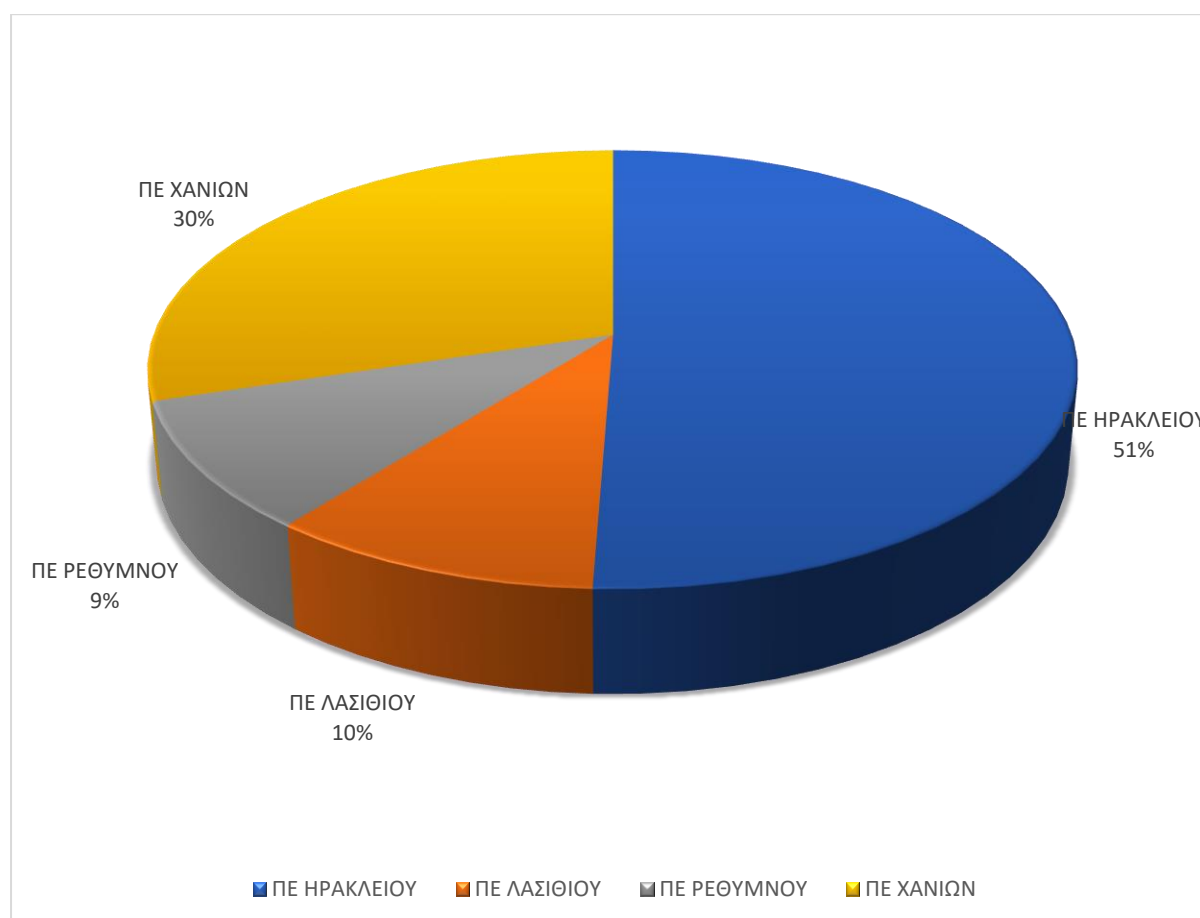
Πηγή: Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Περιφέρειας Κρήτης, Χαρτογράφηση στο GIS Crete, <https://socialobservatory.crete.gov.gr>

Στην ενότητα αυτή θα ασχοληθούμε με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των εξυπηρετούμενων στα κέντρα κοινότητας ως μια ένδειξη του κοινωνικο-οικονομικού προφίλ των πιο ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού της Κρήτης. Η λογική πίσω από αυτή την προσπάθεια αντλείται από την παραδοχή ότι μόνο όσοι έχουν κάποια ανάγκη (κυρίως σχετιζόμενη με την αίτηση για ΕΕΕ ή ΤΕΒΑ) επισκέπτονται τα Κέντρα Κοινότητας άρα τα χαρακτηριστικά των εξυπηρετούμενων από τα Κέντρα Κοινότητας μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την σκιαγράφηση του προφίλ των πιο αδύναμων μελών της κοινωνίας της Κρήτης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου εργασίας ο συνολικός αριθμός των εγγεγραμμένων στα Κέντρα κοινότητας του νησιού ανέρχεται στις 43.596 άτομα. Η κατανομή των ατόμων αυτών ανά Περιφερειακή Ενότητα φαίνεται να ακολουθεί την πληθυσμιακή κατανομή άρα περισσότεροι από τους μισούς εγγεγραμμένους προέρχονται από τα Κέντρα Κοινότητας της ΠΕ Ηρακλείου, περίπου το 30% από τα ΚΚ της ΠΕ Χανίων ενώ ακολουθούν αυτοί των ΠΕ Ρεθύμνου και Λασιθίου (10%).

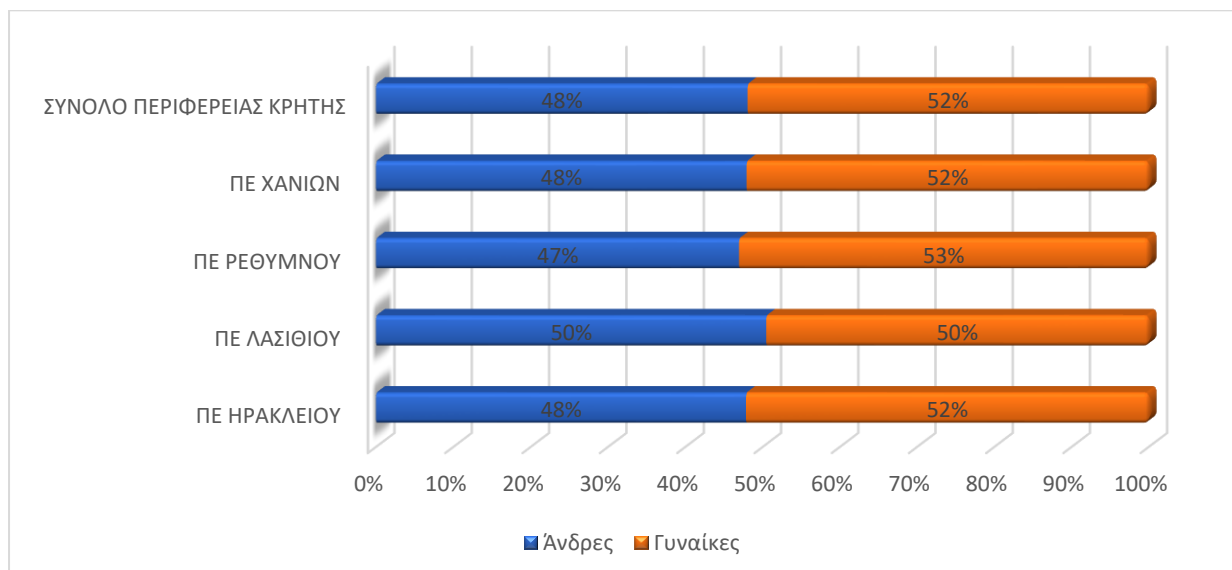
Διάγραμμα 2. 1 Κατανομή Εγγεγραμμένων στα Κέντρα Κοινότητας ανά Περιφερειακή Ενότητα

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας (2022)

Σε σχέση με το φύλο των εξυπηρετούμενων η γενική εικόνα του συνόλου των εγγεγραμμένων δείχνει ότι το 52% είναι γυναίκες ενώ το 48% είναι άνδρες. Άρα είναι ασφαλές να συμπεράνουμε ότι οι γυναίκες βρίσκονται σε πιο ευάλωτη θέση σε σχέση με τους άνδρες. Μόνη εξαίρεση στα παραπάνω η ΠΕ Λασιθίου όπου η κατανομή των εξυπηρετούμενων είναι ίδια και στα δύο φύλα.

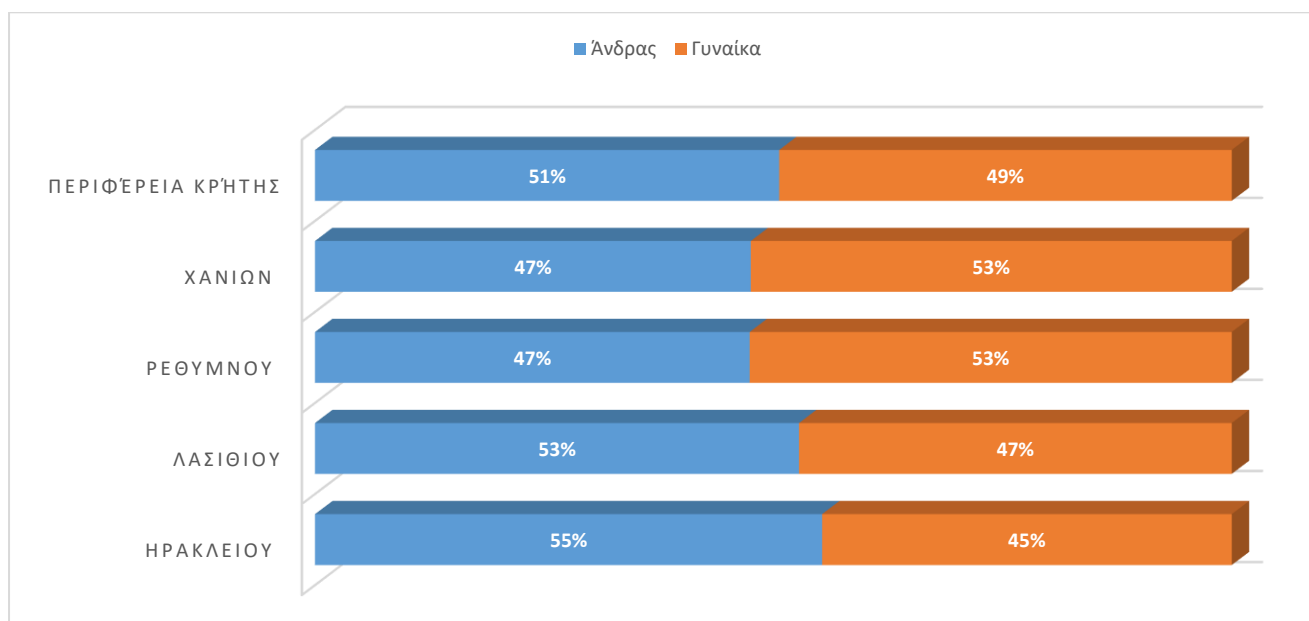
Διάγραμμα 2. 2 Κατανομή του συνόλου των εγγεγραμμένων ανά φύλο

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας (2022)

Η εικόνα αυτή αντιστρέφεται αν εξετάσουμε μόνο όσους εγράφησαν στα μητρώα των ΚΚ το έτος 2021. Τα στοιχεία του διαγράμματος 4.3 μας δείχνουν ότι κατά την περίοδο της πανδημίας οι άνδρες πλήττονται περισσότερο από τις γυναίκες, ειδικότερα στις Π.Ε. Ηρακλείου και Λασιθίου. Στις άλλες δύο Περιφερειακές Ενότητες του νησιού (Χανίων και Ρεθύμνου) οι γυναίκες συνεχίζουν να είναι πιο ευάλωτες από τους άνδρες.

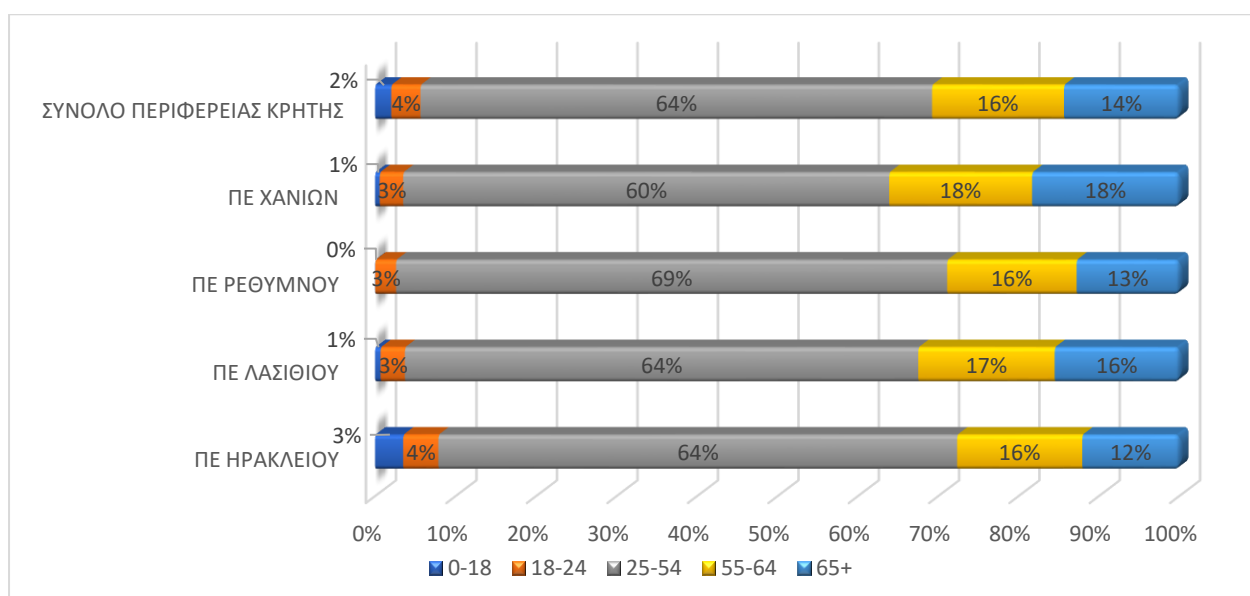
Διάγραμμα 2. 3 Κατανομή νέων Εγγεγραμμένων ανά φύλο

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας (2022)

Η γενική εικόνα στην Περιφέρεια Κρήτης χωρίς σημαντικές διαφοροποιήσεις στις επιμέρους Περιφερειακές ενότητες δείχνει ότι οι περισσότεροι εγγεγραμμένοι προέρχονται από την ηλικιακή κατηγορία 25-54. Στην συνέχεια έπονται οι κατηγορίες 55-64 και 65+ (16% και 14% αντίστοιχα).

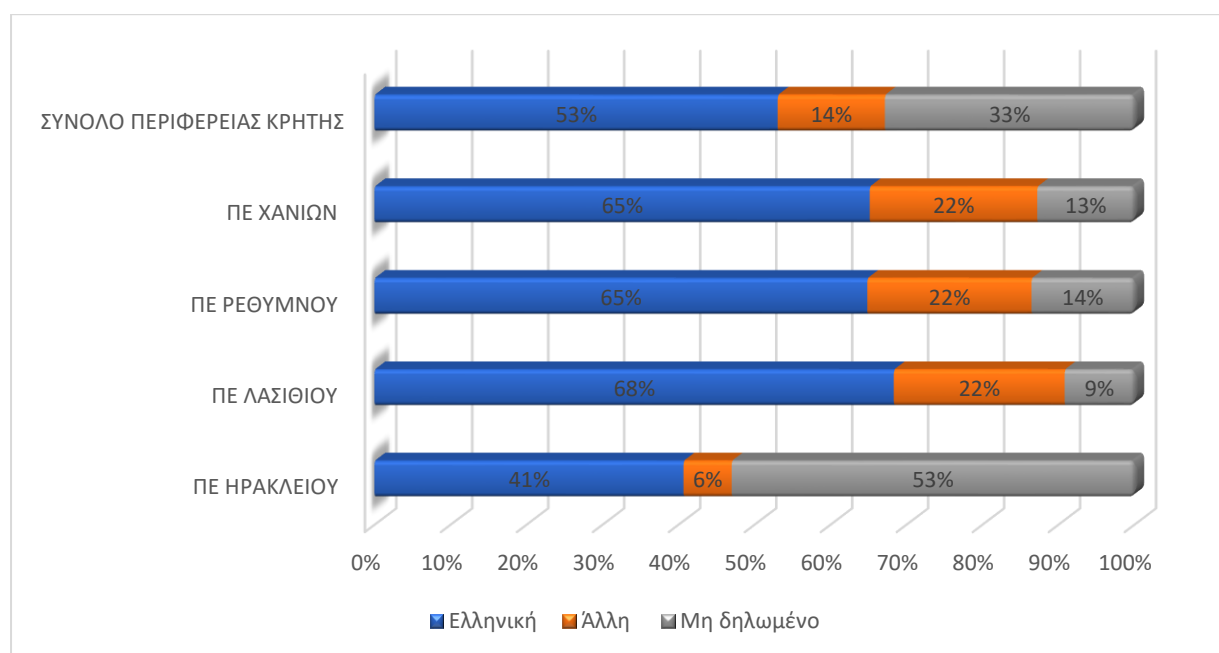
Διάγραμμα 2. 4 Ηλικιακή κατανομή Εγγεγραμμένων στα Κέντρα Κοινότητας

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας (2022)

Εξετάζοντας την υπηκοότητα των εξυπηρετούμενων στα Κέντρα Κοινότητας εύκολα προκύπτουν δύο συμπεράσματα. Αρχικά ότι υπάρχει πρόβλημα με τις καταγραφές από τα Κέντρα Κοινότητας αφού σε περισσότερο από το ένα τρίτο των περιπτώσεων δεν υπάρχει καταγραφή την υπηκοότητας. Το επόμενο συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι οι Έλληνες είναι περισσότεροι σε σχέση με τους μετανάστες. Το εύρημα αυτό θα πρέπει να ερμηνευθεί με προσοχή καθώς δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ότι οι Έλληνες είναι πιο ευάλωτοι από τους μετανάστες. Στην ουσία εδώ αντικατοπτρίζεται η αριθμητική διαφορά των ομάδων του πληθυσμού, οπότε είναι λογικό να είναι περισσότεροι οι Έλληνες από τους αλλοδαπούς. Αν όμως γίνει αναγωγή στον πληθυσμό οι μετανάστες αποτελούν το 1/10 του πληθυσμού της Κρήτης ενώ συνολικά αποτελούν περίπου το 1/3 των εξυπηρετούμενων στα Κέντρα Κοινότητας. Η διαφορά αυτή αποτελεί μια σαφέστατη απόδειξη ότι οι υπήκοοι άλλων χωρών βρίσκονται σε δυσχερέστερη θέση σε σχέση με τους Έλληνες πολίτες.

Διάγραμμα 2. 5 Υπηκοότητα Εγγεγραμμένων στα Κέντρα Κοινότητας

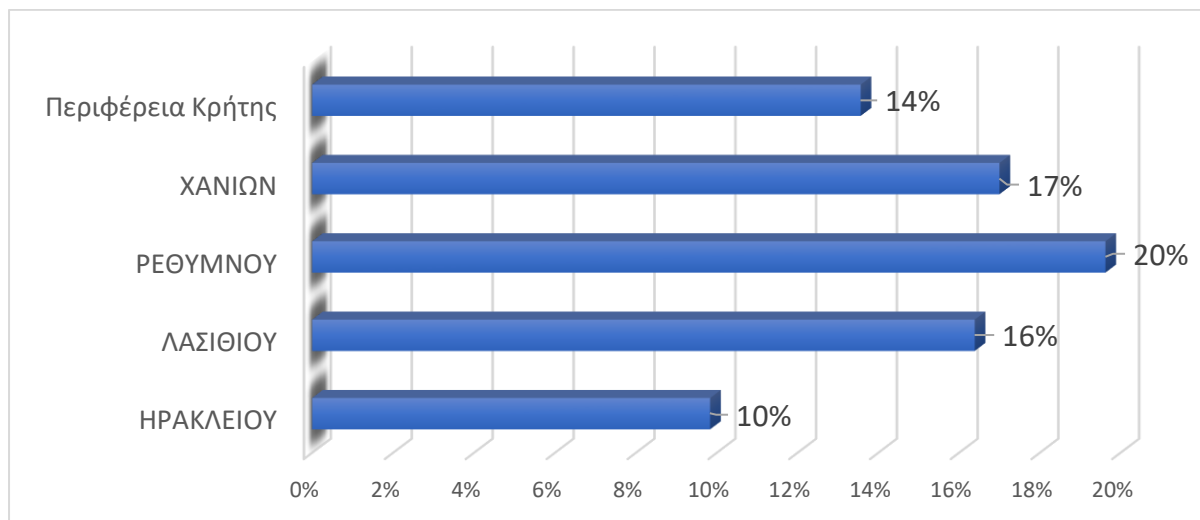

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας (2022)

Στην συνέχεια εξετάζεται η αναλογία των ατόμων που προέρχονται από τις ειδικές κατηγορίες του πληθυσμού (δηλ. ΑμεΑ, Ρομά, Μονογονεϊκές Οικογένειες, Μακροχρόνια άνεργοι, Άτομα με ψυχική νόσο και Άστεγοι) σε σχέση με το σύνολο των εγγεγραμμένων. Επι του συνόλου της Κρήτης το 14% των εγγεγραμμένων προέρχεται από αυτές της ομάδες του πληθυσμού. Διαφορές ωστόσο προκύπτουν στην σύνθεση ανά περιφερειακή ενότητα.

Στην ΠΕ Ρεθύμνου εντοπίζεται η υψηλότερη αναλογία (20% επι του συνόλου των εγγεγραμμένων) ενώ στην ΠΕ Ηρακλείου η μικρότερη (10%).

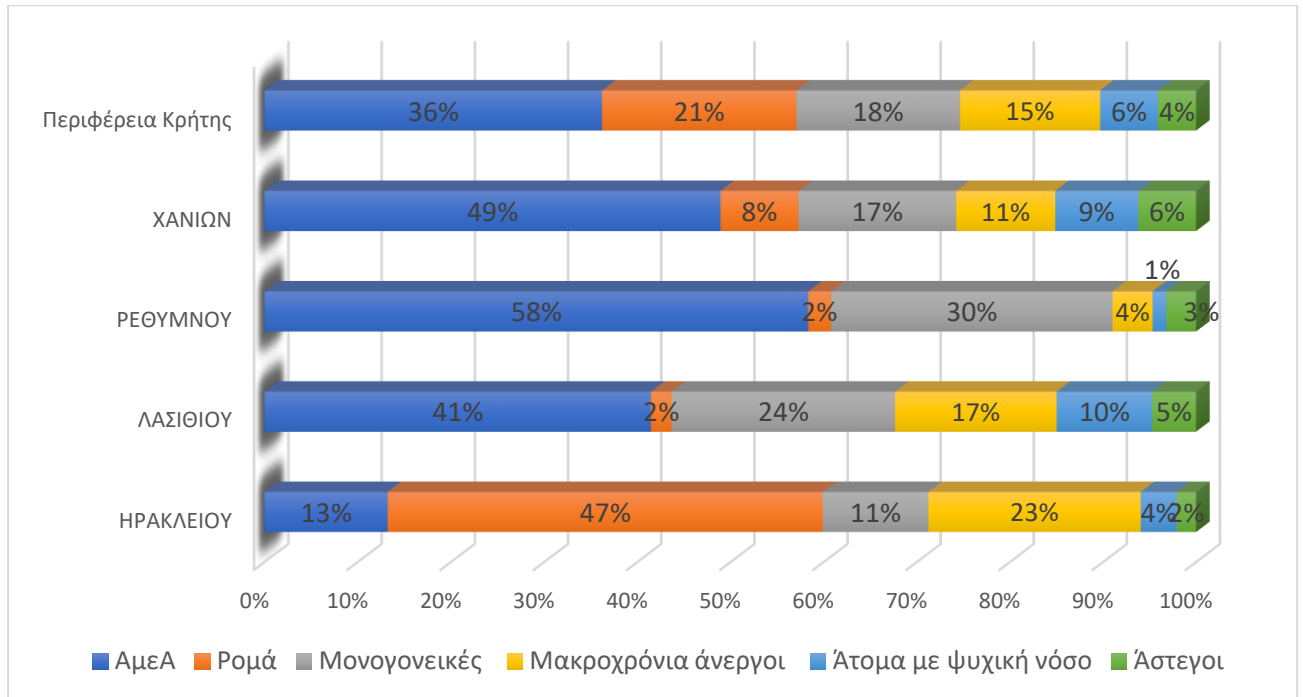
Διάγραμμα 2. 6 Εξυπηρετούμενων Ειδικών Κατηγοριών επι του Συνόλου των Εξυπηρετούμενων

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας (2022)

Εξετάζοντας την σύνθεση των εγγεγραμμένων των ειδικών κατηγοριών προκύπτει ότι σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης το μεγαλύτερο ποσοστό είναι ΑμεΑ, στην συνέχεια Ρομά ενώ ακολουθούν οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι μακροχρόνια άνεργοι και σε μικρότερα ποσοστά εντοπίζονται τα άτομα με ψυχικές παθήσεις και οι άστεγοι. Θα πρέπει να τονιστεί ότι το γενικό αυτό μοτίβο δεν ακολουθείται σε καμία από τις Περιφερειακές Ενότητες που η κάθε μια παρουσιάζει τις δικές της ιδιαιτερότητες. Στην ΠΕ ηρακλείου οι περισσότεροι εγγεγραμμένοι των ειδικών κατηγοριών είναι είτε Ρομά είτε Μακροχρόνια Άνεργοι. Στις υπόλοιπες ΠΕ οι δύο κυρίαρχες κατηγορίες είναι αυτές των ΑμεΑ και των μονογονεϊκών οικογενειών. Στην ΠΕ Λασιθίου εντοπίζεται το μεγαλύτερο ποσοστό εγγεγραμμένων με ψυχική νόσο ενώ στην ΠΕ Χανίων το μεγαλύτερο ποσοστό εγγεγραμμένων από την κατηγορία των Αστέγων.

Διάγραμμα 2. 7 Σύνθεση Εγγεγραμμένων Ειδικών κατηγοριών ανά Περιφερειακή Ενότητα

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας (2022)

Συμπερασματικά σε επίπεδο Κρήτης ο πληθυσμός σε μεγαλύτερη ανάγκη όπως δείχνουν τα στοιχεία από τα Κέντρα Κοινότητας της Περιφέρειας Κρήτης περιλαμβάνει κυρίως γυναίκες, ηλικίας 22-55 ετών, κατά κύριο λόγο Ελληνικής υπηκοότητας έχοντα λάβει την υποχρεωτική εκπαίδευση ή έχοντας τελειώσει την δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Λύκειο). Στο παραπάνω γενικό μοτίβο δεν θα πρέπει να παραλείψουμε τους μετανάστες οι οποίοι πλήττονται από το δυσχερές οικονομικό περιβάλλον σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ότι οι Έλληνες. Επίσης, το 14% ανήκει στις ειδικές κοινωνικές ομάδες (ΑμεΑ και Ρομά).

2.2. Καταγραφή Τοπικών Αναγκών – Συμμετοχή Κοινωνικών Υπηρεσιών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από την έρευνα που πραγματοποιήσε το παρατηρητήριο με σκοπό την καταγραφή των τοπικών αναγκών και την εμπειρία των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης. Η έρευνα αναπτύσσεται σε τρεις άξονες. Ο πρώτος ουσιαστικά καταγράφει ιεραρχικά τις βασικότερες ανάγκες που εντοπίζονται στους τοπικούς πληθυσμούς του κάθε Δήμου. Ο Δεύτερος εστιάζει στις υπηρεσιακές ανάγκες των κοινωνικών υπηρεσιών των δήμων και ο Τρίτος άξονας αναφέρεται στις προτεινόμενες από τους δήμους λύσεις στα προβλήματα των τοπικών κοινωνιών. Παρακάτω παρουσιάζονται

κάποια ενδεικτικά στοιχεία αναφορικά με τα σημαντικότερα προβλήματα ανά Περιφερειακή Ενότητα.

Περιφερειακή Ενότητα Χανίων	Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου	Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου	Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου
<p>Άστεγοι και ειδικότερα η μοναξιά ηλικιωμένων σε συνθήκες αστεγίας - κάλυψη άμεσων αναγκών (τροφή και στέγη)</p> <p>Ενδοοικογενειακή βία, κίνδυνος παιδιών - παραβατικότητα εφήβων</p> <p>Ευάλωτες ομάδες λόγω αναπηρίας, και ηλικιωμένοι με προβλήματα υγείας αντιμετωπίζουν δυσκολίες προσβασιμότητας σε υπηρεσίες</p> <p>Δυσκολίες σχολικής και κοινωνικής ένταξης μεταναστών</p> <p>Ανεργία άνω των 50</p> <p>Χρήση ουσιών</p> <p>Χωρική απομόνωση - γήρανση - ερημοποίηση αγροτικών περιοχών</p> <p>Ψυχιατρικά περιστατικά το οποία εντείνονται λόγω της έλλειψης υπηρεσιών υγείας & ψυχικής υγείας</p> <p>Υποβάθμιση σχολικών μονάδων και έλλειψη κοινωνικών υπηρεσιών</p>	<p>Οικονομικά προβλήματα ατόμων κυρίως των ατόμων άνω των 55</p> <p>Χρήση αλκοόλ - εξαρτήσεις</p> <p>Προβλήματα ψυχικής υγείας σε συνδυασμό με την έλλειψη δομών ψυχικής υγείας</p> <p>Άστεγοι - επισφαλής στέγαση</p> <p>Ανεργία τόσο σε άτομα άνω των 50 ετών όσο και γυναικών - μακροχρόνια ανεργία επίσης μεγάλο ζήτημα είναι και η μη διασύνδεση με προγράμματα απασχόλησης</p> <p>Έλλειψη υποστηρικτικών δικτύων (οικογένεια, συγγενείς, κ.α.)</p> <p>Ενδοοικογενειακή βία</p> <p>Παραβατικότητα εφήβων</p> <p>Χωρική απομόνωση - Έλλειψη προσβασιμότητας σε υπηρεσίες</p> <p>Έλλειψη ασφαλιστικής κάλυψης</p>	<p>Ανεπάρκεια υποστηρικτικού περιβάλλοντος για 3^η ηλικία - απομόνωση - γήρανση</p> <p>Δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης των ΡΟΜΑ</p> <p>Αύξηση ψυχιατρικών περιστατικών - Ανάγκη δομών Ψυχικής Υγείας - Προσβασιμότητα</p> <p>Παραβατικότητα ανηλίκων</p> <p>Έλλειψη υποστηρικτικών δομών για άστεγους, κακοποιημένες γυναίκες και ψυχικά ασθενείς (ενδιάμεσες δομές παρέμβασης: στέγαση-φροντίδα)</p> <p>Δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης σε μετανάστες εργάτες γης</p>	<p>Έλλειψη προγραμμάτων απασχόλησης και αποκατάστασης ΑΜΕΑ</p> <p>Δυσμενείς συνθήκες στέγασης για ευάλωτες ομάδες</p> <p>Ανάγκη υποστήριξης σεισμόπληκτων (ψυχο-κοινωνική κ.α.)</p> <p>Έλλειψη δομών ψυχικής υγείας και υποστηρικτικού περιβάλλοντος στους ψυχικά πάσχοντες</p> <p>Έλλειψη δομών Δημιουργικής απασχόληση παιδιών (ΚΔΑΠ, παιδικές χαρές και για ΑΜΕΑ)</p> <p>Παραβατικότητα νέων</p> <p>Αστάθεια οικογενειακών δεσμών</p> <p>Αδυναμία ασφαλιστικής κάλυψης</p> <p>Αδυναμία πρόσβασης σε υπηρεσίες ειδικότερα ευάλωτων κοινωνικά ομάδων όπως άστεγοι, ΑΜΕΑ, ηλικιωμένοι.</p> <p>Γήρανση - απομόνωση-έλλειψη υποστήριξης -ΚΗΦΗ</p>

<p>για την υποστήριξη παιδιών και εφήβων.</p> <p>Ειδικότερα για τον Δήμο Χανίων σημαντικά ζητήματα αφορούν:</p> <p>Την έλλειψη δομών υποστήριξης ΑΜΕΑ όπως ΚΔΑΠμεΑ,</p> <p>Τις λιγοστές θέσεις κλειστής φροντίδας (του δημοσίου) για μη αυτοεξυπηρετούμενους ηλικιωμένους</p> <p>Όπως επίσης και τις ελάχιστες θέσεις βρεφών στους βρεφονηπιακούς σταθμούς (Χανιά)</p>	<p>Ασυνόδευτα προσφυγόπουλα</p>		<p>Δυσπρόσιτες περιοχές – δυσχερής προσβασιμότητα σε υπηρεσίες</p> <p>Εξαρτήσεις</p> <p>Ενδοοικογενειακή βία (+παιδιά)</p>
--	---------------------------------	--	--

2.3. Συμπεράσματα

Διακρίνεται η αναγκαιότητα για περαιτέρω ανάπτυξη του δικτύου των υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής στην Κρήτη, προκειμένου να καλυφθούν οι διευρυμένες κοινωνικο-οικονομικές ανάγκες και να επιτευχθεί η κοινωνική ευημερία στο νησί. Στο δίκτυο, περιλαμβάνονται υπηρεσίες ενίσχυσης του εισοδήματος, εκπαίδευσης, κατάρτισης, απασχόλησης και ανάπτυξης οικονομικής δραστηριότητας, υγείας & ψυχικής υγείας, στέγασης/κατοικίας, ψυχο-κοινωνικής υποστήριξης, φροντίδας και δημιουργικής απασχόλησης παιδιών και ηλικιωμένων. Εντάσσονται επίσης, πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της ενδο-οικογενειακής βίας, της γήρανσης και της χωρικής απομόνωσης, της παραβατικότητας εφήβων, της χρήσης ουσιών, πολιτισμού-αθλητισμού, ψυχοκοινωνικής υποστήριξης. Ανάγκη για ειδική υποστήριξη εμφανίζουν ομάδες του πληθυσμού όπως, τα ΑμεΑ, οι Ρομά, οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι μακροχρόνια άνεργοι, τα άτομα με ψυχικές παθήσεις και οι άστεγοι καθώς και οι χωρικά απομονωμένες περιοχές της Κρήτης.

Η απουσία Κέντρων Κοινότητας και άλλων υπηρεσιών, κυρίως σε απομακρυσμένες περιοχές του νησιού, δυσχεραίνει την προσβασιμότητα του πληθυσμού σε υπηρεσίες και δικαιώματα,

διογκώνοντας τα κοινωνικο-οικονομικά του προβλήματα. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την υποστελέχωση όλων των υπηρεσιών και την μη ορθολογική αξιοποίηση εξειδικευμένων στελεχών, περιορίζει τη δυναμική της παρέμβασης των ΚΚ σε περιοχές που έρχονται αντιμέτωπες με πολλαπλές μορφές αποστέρησης. Ιδιαίτερης προσοχής χρήζει η προώθηση στην απασχόληση ευάλωτων και ειδικών ομάδων, μέσω της ενίσχυσης προγραμμάτων ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης και της στενότερης συνεργασίας Κέντρων Κοινότητας-ΟΑΕΔ-τοπικής αγοράς εργασίας & Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (ΚΑΛΟ).